

План управљања Специјалним резерватом природе „Селевењске пустаре“ за период 2022 – 2031

Палић, септембар 2021. године

САДРЖАЈ

УВОД	2
1. Главне природне и створене вредности, природни ресурси	5
2. Оцена стања животне средине	8
3. Преглед активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања СРП „Лудашко језеро“	10
4. Дугорочни циљеви заштите, очувања, унапређења и одрживог развоја	13
5. Анализа и оцена услова за остваривање наведених циљева	15
6. Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности	19
7. Приоритетни задаци научно-истраживачког и образовног рада	22
8. Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора	24
9. Просторна индентификација планских намена и режима коришћења земљишта	32
10. Активности на промоцији вредности заштићеног подручја	35
11. Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности	39
12. Облици сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности	41
13. Активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оцене успешности његове реализације	43
14. Финансијска средства и друге материјалне претпоставке за извршавање поверених послова у управљању заштићеним подручјем и начин њиховог обезбеђења	54
ПРИЛОЗИ	91

Увод

Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ стављен је под заштиту Уредбом Владе Републике Србије („Службени гласник“ Републике Србије број 37/1997).

Селевењске пустаре леже између насеља Бачки Виногради и Хоргош. Резерват чини 10 подручја очуваних природних вредности (ретке биљне и животињске врсте влажних, пешчарских, слатинских и степских ливада) мозаично распоређених међу воћњацима, њивама и виноградама.

Подручје се пружа дуж границе Суботичко – Хоргошке пешчаре и лесног платоа Бачке. Као гранична зона две географске области, припада подручјима повезаног биодиверзитета. Близина подземне воде, која на таласастом терену ствара мочваре и слатине у непосредној близини екстремно сувих пешчарских станишта, додатно повећава разноврсност. Истиче се својим флористичким вредностима, међу којима су веома атрактивне врсте из породице орхидеја и перуника. За неке биљне врсте Резерват је једино налазиште у нашој земљи, или је једно од постојећих малобројних налазишта. Од животињских врста, такође су присутне врсте од међународног значаја, међу њима су барска жаба, пешчарски гуштер, слепи мишеви и неке ретке птице гнездарнице на слатинама и у Селевењској шуми.

Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ је заштићено подручје II категорија заштите, од републичког је значаја, површине 677ха + 1173ха заштитне зоне. Састоји се од 10 подручја (субјединица), величине од 10 ха до 100 ха, од којих се само два просторно додирују. Остала су одвојена обрадивим површинама и саобраћајницама. У оквиру резервата се налази и Селевењска шума, са површином око 90 ха, док остале делове резервата чине слатине и влажне ливаде са фрагментима степске вегетације.

Уредбом Владе о проглашењу заштите, за управљача овог заштићеног подручја одређено је Јавно предузеће „Палић–Лудаш“, које управља и осталим заштићеним подручјима на територији Града Суботице.

Досадашњи развој функција заштите природних вредности у двадесетпетогодишњем периоду спровођења није био велики. Циљеви и задаци из три претходна средњорочна Програма заштите и развоја (Плана управљања) Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ реализовани су у изузетно скромном обиму. За то постоје бројни разлози. Очекујемо да ће се у наредном планском периоду бар неки од наведених разлога превазићи и да ће се наредни План управљања – за период 2022 – 2031. године, реализовати у већем обиму.

Значајан општи разлог је недостатак система заштите природних добара где се убраја: недефинисан статус управљача када није и корисник земљишта; нејасни власнички и кориснички односи у коришћењу земљишта, што онемогућава обезбеђивања накнада од коришћења заштићеног подручја у циљу реализације активне заштите природе; неуједначен и недовољан начин финансирања управљача у спровођењу свих функција и недовољан значај заштите природе у процесима планирања и коришћења ресурса и јавних добара.

Поред ових управљачких проблема присутних на осталим заштићеним подручјима у Србији, ту је и недовољно добар просторни концепт заштите за Селевењске пустаре. Фрагменти површина заштићеног подручја расути су у заштитној зони, чији режим није довољно рестриктиван. Ово подручје није директно повезано еколошким коридорима са другим површинама, аутопут и пруга га пресецају на раздвојене делове. То је допринело да се угроженост станишта и врста стално повећава. Ревизија концепта заштите је крајње неопходна у циљу повезивања фрагмената и појачавања еколошких веза међу појединачним локалитетима. Ревизија заштите је требало да буде у приоритетним задацима за претходни десетогодишњи период, међутим, то се није догодило.

Значајна чињеница за управљача је да природно добро захвата површине у две општине (Град Суботица и Општина Кањижа) и да сарадња није на потребном нивоу због бројних административних и практичних разлога. Из овог разлога је управљач имао врло скромне могућности да разради нове функције, као што су презентација, едукација и еко туризам.

Ту је и проблем стања и уређивања вода у самом Резервату и непосредном окружењу. Подручје се константно одводњава, што угрожава бројне биљне заједнице и природне реткости чија су ово

једина станишта у нашој земљи. До сада се ово питање није могло решити кроз сарадњу са ЈВП „Воде Војводине“ и надлежним организацијама.

Уредбом Владе о проглашењу заштите за Селевењске пустаре утврђено је да функцију управљача обавља ЈП „Палић–Лудаш“, из Палића. Послове непосредног управљања обавља Сектор за заштиту природе Јавног предузећа „Палић–Лудаш“, који располаже стручном и чуварском службом.

У складу са Законом о заштити природе („Сл. гласник РС“, број 36/2009, 88/2010, 91/2010 – испр., 14/2016, 95/2018 – др. закон и 71/2021 – члан 52 и 53) и Уредбом о заштити СРП „Селевењске пустаре“ („Сл. гласник РС“, број 37/1997), управљач заштићеног подручја, Јавно предузеће Палић–Лудаш, је у обавези да донесе Плана управљања заштићеним подручјем за период од 10 година – у овом случају – за период од 2022. до 2031. године.

Чланом 53 Закона о заштити природе одређен је садржај плана управљања. Непосредне полазне основе дате су Уредбом као оквир програма/плана управљања, кроз наведене циљеве и приоритетне активности.

Пре анализе основа и полазишта за доношење овог Плана, кратко ћемо се осврнути на претходни десетогодишњи плански период (2012 – 2021. године), како би се створила јасна, свеобухватна, слика.

Развој функција заштите природних вредности у периоду 2012-2021. је био значајан.

Поред реализације годишњих Програма управљања и заштите Резервата, реализацијом разних пројеката (од локалног до међународног нивоа) управљач је обезбедио адекватне техничке услове за рад, првенствено за рад чуварске службе. **Међутим, због рестриктивних мера Владе Републике Србије**, број запослених је опадао у сектору заштите природе (са 13 на 8, то је скоро 40% смањење људских ресурса) иако се обим послова константно повећавао, а и даље се повећава (нпр. примена новог Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Сл. Гласник РС“, бр. 95/2018)). **Недовољан број запослених** чувара, рибочувара и стручних сарадника услед примене Закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему („Сл. Гласника РС“, бр. 103/2015), по ком је на снази забрана запошљавања у јавном сектору – до даљњег, **значајно отежава рад управљача, а у неким случајевима чак и онемогућава** (нпр. борба против криволоваца, рибокрадица или реализација мера активне заштите).

Интензивнијим укључивањем невладиног сектора у реализацију пројеката активне заштите природе, као и сарадњом са локалним становништвом, управљач је у великој мери успео у спровођењу заштите природе у Специјалном резервату природе „Селевењске пустаре“. Треба напоменути да овај вид сарадње не може да замени рад Управљача, јер није константна ни у квалитету, ни у квантитету.

Велики број проблема је и даље присутан. У недостатке система заштите природних добара, како је и наведено, се убаја следеће – подвлачимо:

- нејасни власнички и кориснички односи у коришћењу земљишта што онемогућава обезбеђивања надокнада од коришћења добра у циљу финансирања активне заштите природе,
- неуједначен и недовољан начин финансирања Управљача за спровођење свих прописаних функција
- недовољна обрада заштићених природних добара у процесима планирања
- неусклађеност статуса заштите и коришћења ресурса и јавних добара (вода, земљиште, туристички простори)

Поред ових системских проблема ту су и свакодневни проблеми : проблем непостојања физичке везе између субјединица – површина резевата и непостојање еколошких коридора проблем уређивања вода у непосредном окружењу којим се подручје Резервата константно одводњава, што угрожава бројне биљне заједнице и природне реткости чија су ово једина станишта у нашој земљи.

Непосредни основ и полазиште за доношење Плана управљања заштићеним подручјем Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“, као и оквир за његово спровођење је Закон о заштити природе („Сл. гласник РС“ бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – испр., 14/2016, 95/2018 – др. закон и

71/2021) чланови 51, 52, 53 и 54, као и Уредба о заштити Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ (Службени гласник Републике Србије, 37/97) који обрађују следеће садржаје:

- Циљеве, приоритетне задатке и активности на спровођењу режима заштите
- Заштиту аутохтоних екосистема, заштиту и унапређивање природних реткости (заштићених врста флоре и фауне) као и остале флоре и фауне, односно укупног и специфичног биодиверзитета
- Биолошки мониторинг
- Регулисање површинских и подземних вода и водног режима
- Научно-истраживачку активност
- Културну и васпитно-образовну активност
- Информативно-пропагандну активност
- Туристичку, рекреативну и друге активности

Као подлога за израду Плана управљања заштићеним подручјем Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ коришћени су:

- Уредба о заштити Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ (Службени гласник Републике Србије, 37/97)
- Студија са предлогом за заштиту природног добра „Селевењске пустаре“ (1993.) као специјалног резервата природе
- Први средњорочни Програм заштите и развоја Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ за период 1997 – 2001. године
- Претходни План управљања заштићеним подручјем Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ за период 2012 – 2021. године (сагласност Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања бр. 353–02–936/2012–03 од 10. јуна 2013. године).
- Решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03 бр. 019-587/2 од 31.04.2021. године за израду Плана управљања СРП „Селевењске пустаре“ за период 2022 – 2031. године
- Просторни план подручја посебне намене „Суботичка језера и пустаре“ („Службени лист АПВ“, број 10/2016),
- Искуства управљача у претходном периоду

Посебан допринос у том смислу пружају искуства размењена са управљачем Националног парка „Кишкуншаг“ из Кечкемета (Мађарска), с обзиром да Резерват представља део будућег заједничког прекограничног заштићеног природног добра у сливу речице Киреш (Kőrös-ér Tájkévédelmi Körzet).

Досадашња искуства, проблеми, смернице и циљеви дефинисани у наведеним документима, а нарочито Студијом, која је била подлога за проглашење природног добра, представљају основу и оквир за доношење овог Плана. Будући да у претходном десетогодишњем периоду није урађена планирана ревизија просторног концепта заштите, као ни ревизија акта о заштити овог заштићеног подручја, План управљања ће бити тешко спроводљив у пракси. С друге стране, овај План представља обавезујући елемент и полазиште приликом доношења урбанистичких и евентуалних гранских програма (водопривредне и друге основе) и разних других аката.

1. ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ И СТОВРЕНИХ ВРЕДНОСТИ КАО И ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Селевењске пустаре се налазе на северу Војводине уз саму државну границу са Републиком Мађарском. Простиру се између места Бачки Виногради и Хоргош, на територији јединица локалне самоуправе Кањижа и Суботица. Упркос томе што ботаничари још крајем прошлог века користе назив „Селевењска пуста“, овај термин остаје непознат све до 1992. године, када се први пут званично помиње у акту о претходној заштити подручја. Коначна заштита ступа на снагу крајем 1997. године доношењем Уредбе владе Републике Србије.

Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ стављен је под заштиту као посебна природна вредност коју чини висока разноликост станишта равничарског типа предела са мозаично распоређеним животним заједницама степског, слатинског, пешчарског и мочварног карактера које су специфичне за ово подручје, као и изузетно високи степен флористичког диверзитета са значајним бројем најугроженијих врста изворне панонске флоре и фауне.

Подручје се пружа дуж границе Суботичко – Хоргошке пешчаре и лесног платоа Бачке. Као гранична зона две географске области, припада подручјима повезаног биодиверзитета. Близина подземне воде, која на таласастом терену ствара мочваре и слатине у непосредној близини екстремно сувих пешчарских станишта, додатно повећава разноврсност. Истиче се својим флористичким вредностима, а међу њима су веома атрактивне врсте из породице *орхидеја* и *перуника*. За неке биљне врсте Резерват је једино налазиште у нашој земљи, или је једно од постојећих малобројних налазишта. Од животињских врста такође су присутне врсте од међународног значаја, а међу њима су *барска жаба*, *пешчарски гуштер*, *слепи мишеви* и неке *ретке птице гнездачице* на слатинама и у Селевењској шуми.

Све ове врсте насељавају специфична станишта степе, пешчаре, слатине и фрагмената шумске вегетације, карактеристичних за овај регион.

Степа на песку и лесним острвцима

Отворена, сува и топла станишта Селевењских пустара покрива степска вегетација. Основне карактеристике овог типа станишта су одраз еколошких прилика на контакту леса и песка. На песковитој подлози, нестабилна пешчарска вегетација постепено прераста у степску специфичних одлика.

Посебно су занимљиве степе на црници на „лесним острвцима“. Незнатно су уздигнуте над депресијама које су под слатинама. Због тога неки слатински елементи улазе у грађу ових степа, што је јединствено у ширим размерама. Степске заједнице доминирају Резерватом коме дају панонски пустарски печат. Угрожене су због „култивисања“ – претварањем у њиве и воћњаке.

Исконске степске пустаре су индикатори некадашњих ксеротермних станишта, па у својој грађи обухватају реликтне и ендемске врсте, многе орхидеје, као и врсте од међународног значаја за очување биолошке разноврсности.

Поплавне шуме

Јављају се у најдубљим депресијама где је током готово целе године присутна zasiћеност земљишта водом. Флористички је сиромашна и са врло слабо развијеним спратом жбуња. На ободу шуме су појединачни примерци *беле тополе* и *храста лужњака*, а у центру доминира *панонски јасен*. Доминантан еколошки фактор за опстанак овог станишта је ниво подземних вода. Оних година када нема довољно падавина ово станиште мења свој изглед и не бива тако бујно. Старији примерци стабала опстају чекајући влажније године за развој и размножавање. У последњем планском периоду – 2012 – 2021. године – евидентно је значајно смањење нивоа воде. Готово да и није било година у којима су поплавне шуме биле плавлене.

Селевењска шума

Селевењске пустаре се састоје из 10 делова, „острвских“ целина окружених пољопривредним површинама, њивама и воћњацима. Већина делова су отворена травната станишта пешчарског, степског или слатинског типа. Селевењска шума као целина Резервата, једини је део покривен шумским растињем који је настао садњом у XIX веку.

Уточиште је не само за живи свет шума, које су у окружењу сасвим нестале, него и за последње остатке биљака и животиња шумских чистина и пешчаних дина.

Од раног пролећа до касне јесени у Селевењској шуми цветају строго заштићене и заштићене биљне врсте, од којих се својом лепотом нарочито истиче *шарена перуника* и *дивље орхидеје*. Има и таквих реткости, које се због ниског раста и ситног цвета једва уочавају, као на пример *пешчарски шушуљак*, који се у нашој земљи једино појављује на чистинама Селевењске шуме.

Стара стабла, оборена под налетима летњих олуја, насељава велики број гљива разних боја и облика. Оне полако разлажу дрво и стварају хумус и стељу у којој је цео један свет оком једва видљивих животиња.

Мала површина шуме може да пружи уточиште само ситним животињама, али и овако су истраживачи нашли бројне угрожене врсте. *Риђи шумски мрав* гради своје мравињаке на рубу шуме. Овде живе и други ретки инсекти (*лептири*, *трчуљци*), као и у европским размерама вредни примерци појединих врста гмизаваца и водоземаца (*барска жаба*, *пешчарски гуштер*). Шума пружа и уточиште многим врстама птица од којих се многе овде и гнезде. И веће дивље животиње, као што су срне и дивље свиње, често посећују ово подручје.

Шумске пешчарске чистине

Једино очувано шумско станиште у Резервату, Селевењска шума, прошарана је пешчарским и степским чистинама и мочварно – забареним депресијама.

Пешчарска микростаништа на чистинама Селевењске шуме су ботанички изузетно вредна. Заклоњена околним шумским оазама мање су угрожена од пескова уз путеве и обрађене парцеле. Ове чистине представљају „нетакнута острва“ где и даље живе специфичне пешчарске заједнице.

Све малобројније пешчарске чистине на подручју Селевењске шуме налазе се у поодмаклом стадијуму обрастања травном вегетацијом. Типична заједница оставља незабораван утисак због таласања „перјаница“ *пешчарског ковиља*.

Пешчарски мразовац не расте нигде другде у свету ван Панонске низије. Самим тим има изузетну ендемску вредност. Врста је интересантна и по томе што цвета почетком јесени. Тада његови ружичасти цветићи необично одударају од голог песка или свенулог, жућкастог биљног покривача. Плодоноси у пролеће.

Пешчарски шушуљак живи на две пешчарске чистине у Селевењској шуми и то је његово једино налазиште у Србији. Малобројне популације развијене на просторно веома ограниченом станишту, које уз то обраста подрастом агресивног багрема, представљају озбиљне разлоге који би могли довести до ишчезавања ове врсте.

Биљни и животињски свет пешчаре

Данас већ малобројни отворени пескови Селевењских пустара су покривени пионирском вегетацијом карактеристичном за још увек неvezане пескове, или вегетацијом типичном за пескове у различитим фазама обрастања. Ипак, највећу ботаничку вредност представљају пешчарска микростаништа на чистинама Селевењске шуме. Мозаично распоређена и уклопљена у околне шумске оазе, мање су угрожена од пескова уз путеве и обрађене парцеле.

Овде своје уточиште налазе веома ретке и угрожене врсте биљака, као што су црвена стежица, а веома су вредне и врсте пешчарски шлајер и пешчарска перуника, којима је ово једино налазиште у

Војводини. Затим, пешчарски мрзовац и панонски јарић, који се само у појединим годинама, када се јаве повољни услови, може наћи на чистинама Селевењске шуме.

Од заштићених врста инсеката, на песку се јавља мрављи лав, бројне врсте трчуљака, вилиних коњица и лептира.

Гуштери и змије су чести становници пешчаре, али их је тешко уочити, јер се загрејани на сунцу пешчаре, брзо сакрију од знатижељних погледа посетилаца.

Своју храну на пешчари налазе и многе птице, од којих су најзначајније грабљивице које се гнезде у оближњој Селевењској шуми – мишар и мала ушара. Оне су неизоставна карика за одржавање стабилности сложеног ланца исхране.

Од сисара се срећу бројне заштићене врсте љиљака и, свакако, лисица.

Животињски свет влажних ливада

Веgetацијски разноврсно и флористички богато подручје Резервата представља значајно станиште за многе животињске врсте, водоземце, гмизавце, птице али и друге, као уточиште и место за исхрану и гнезђење.

Од заштићених врста инсеката, на ободу ливада присутан је мрављи лав, а честа је и бубамара. Велики број врста вилиних коњица и лептира, ливадама даје посебан колорит, док разноврсност биљног света представља значајан извор хране за гусенице одређених врста лептира. Ливаде су препуне скакаваца и зрикаваца, који својим звуцима употпуњују лепоту ливада. На ливадама живе и бројни паукови и косци.

Многе врсте жаба и мрмољака живе на влажним ливадама, где се хране ларвама и одраслим инсектима. Гмизавци су, такође бројни – зелени гуштер, степски гуштер, а од змија се јавља белоушка и смукуља.

У тршћацима и на влажним ливадама се гнезде многе угрожене врсте птица, као што су трстењак рогозар, мочварна стрнадица, црноглава траварка, вивак, црвеноноги прудник, обична траварка, жута плиска и многе друге. Ипак, најзначајније гнездарнице ових станишта су еја ливадарка и препелица.

Многе од присутних врста сисара представљају природне реткости и као такве су трајно заштићене. Међу њима су јеж, кртица, све врсте љиљака. Мозаично распоређени шумарци, шумске чистине и ливаде представљају идеално станиште за срну и зеца. Овде живи и ливадска волухарица, за коју је северна Бачка најјужније налазиште.

2. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Природно добро се налази усред подручја интензивне пољопривреде, па је динамика природних система оштећена, а процеси деградације су присутни на свим субјединицама.

Данас су на овом природном добру, као и на осталим заштићеним подручјима, све разноврсније делатности које директно, или индиректно угрожавају опстанак заштићених врста и укупне природне вредности. Велики део природних екосистема Селевењских пустара, човек је до данас, поступно уништавао у циљу добијања пољопривредних површина. Предео је нарушен првенствено због подизања засада воћњака и винограда и због њива.

Испаша је раније, базирана на традиционалном искуству, била еколошки заснована, јер је обављана на одговарајућим теренима и у складу са капацитетом простора. Данас то није случај и испаша је претерана и неконтролисана, просторно лоше распоређена на оно мало непреораних површина у режиму заштите III степена. Велики проблем је и забрана испаше (Уредбом) у режиму заштите II степена, што доводи до деградације субјединица у овом режиму заштите. Због немогућности испаше, а недовољно доброг квалитета траве, ове површине остају непокошене, што убрзава сукцесију екосистема и настајање шуме инвазивних алохтоних врста. Истовремено, мало преосталих ливадских површина, које су еколошки врло остљиве (влажне ливаде, степа на лесу и песку, пешчарски типови) се интензивно коси, да би се задовољиле потребе исхране стоке у модерном стајском сточарству.

Угроженост врста

Селевењске пустаре су на месту контакта крајњег источног обода Суботичке пешчаре и лесне терасе Бачке. Овакав положај, разноврсност земљишних типова и одлика заслањених подземних вода да су близу површине, допринели су да биљни покривач чини мозаик специфичних заједница, а то условљава и велику разноврсност животињског света који га прати. Подручјем Селевењских пустара доминира отворени тип предела представљен степским, слатинским, ливадским, мочварним, пешчарским и шумским стаништима.

Регистровано је више десетина станишта ретких, реликтних, ендемских и глобално значајних врста, које су углавном уврштене у Црвену листу флоре Србије. Ове врсте су највреднији представници осетљивих екосистема Панонске низије и шире. Стога се законски штите као заштићене врсте флоре и фауне Србије.

Од заштићених врста, на влажним ливадама се јавља панонски ендем борбашијев шушкавац (*Rhinanthus borbasii*). На плавним ливадама и забареним депресијама живи мочварни каћун (*Anacamptis palustris* (Jacq.) R.M.Bateman, Pridgeon & Chase), који је угрожен због изостанка периодичних плавлена станишта. Обични каћун (*Orchis morio* L.) је проређена врста, а негде и уништена, вађењем кртола (тубера) ради добијања служне дроге зване салеп. Штити се националном и међународном регулативом за биљке у промету. Основни узрок угрожености каћуна је човеково уништавање природних станишта, а још више карактеристика биљака из ове фамилије да су осетљиве и на најмању промену еколошких услова и да могу опстати само у изразито стабилним биљним заједницама.

На рубу ишчежавања је саланчица (*Blackstonia serotina*), која је и атлантско – медитерански реликт. Овде живе и сибирска перуника (*Iris sibirica* L.) и ибришим каранфил (*Dianthus superbis*) које су угрожене у целој Војводини, јер исушивањем тла након прокопавања канала за одводњавање нестају њена типична станишта, или се променом водног режима нарушава њихова раније успостављена еколошка равнотежа.

Нестанак пешчара

Типични отворени пескови, којих је данас веома мало на подручју Селевењских пустара су, или под пионирском вегетацијом карактеристичном за још увек неvezане пескове, или је у питању вегетација пескова у различитим фазама обрастања.

На некада моћне пескове вејаче подсећају отворени пескови у заштитној зони Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“. Они су раније били под засадама винограда и воћњака, а касније напуштени, или се и даље налазе под поменутим културама. Поред таквих терена и појасеви песка који обрубљују путеве унутар заштићеног добра, станишта су типичних пешчарских врста, с обзиром да на њима ветар превејава пескове.

На овим теренима успела је да се одржи црвена стежица (*Alkanna tinctoria*), пионирска врста отворених пескова. Некада се употребљавала за бојење тканина у црвено, па је отуда и порекло назива. Некадашње коришћење и све израженије уништавање природних станишта, угрожавају опстанак ове врсте.

Ниски дински рељеф отворених пескова значајан је као гнездилиште и станиште за исхрану многих врста птица, од којих су највредније модроврана (*Coracias garrulus*), чворци (*Sturnidae*), пољска трепетљика (*Anthus campestris*), пољска шева (*Alauda arvensis*), јаребица (*Perdix perdix*), препелица (*Coturnix coturnix*).

Водни ресурс

У хидролошком смислу простор Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ се налази на микросливу Хоргошко – Мартоношки рит. Резерват са источне стране пресеца главни канал Хоргош – Мартонош (Мадарасто – Црвени крст) са ознаком К-ХI-0, који је прокопан у периоду 1962 – 1965. године, што је регулисано међудржавним споразумом. Недалеко од границе, на мађарској страни постоји устава која регулише протицај упуштања у доњи део, који се налази са наше стране границе, на територији Републике Србије. Овај канал се протеже кроз природну депресију која је некада вршила дренажање вода тог подручја, а уједно служила и као поток који је пропуштао транзитне воде из Републике Мађарске. Осим овог канала, постоји и канал нижег реда К-ХI-2, који се улива у претходни канал, а такође има функцију да дренира подручје. Заштићено добро се налази између ових канала који смањују ниво воде за 0.8-1.2 м на свим фрагментима (подаци из 90-тих година двадесетог века).

Поред ова два канала постоји већи број мањих природних депресија или копаних ригола чија је основна улога да површинске и подземне воде што пре доведу до горе поменутих канала. Тако се, у суштини, Селевењске пустаре налазе на подручју вештачки регулисаног режима подземних вода. Њихов ниво се прати од 1951. године на једном пункту, односно у контролном бунару бр. 8, недалеко од „Хоргош“ чарде, нешто западније од границе Резервата – његове субјединица Сточни пашњак.

Мозаик – комплекс вегетације који и данас обухвата тршћаке, заједнице високих шашева, плавне ливаде и фитоценозе типичне за јако слана земљишта, индицира некадашње богатство у површинским водама и висок ниво подземних вода. С друге стране, њихова нарушена и често атипична структура, као последица сукцесије ка сувљим типовима вегетације, указује на наглашене промене и дефицит воде. На слатинама полако нестаје природна динамика воде. У свим типовима вегетације долази до опадања бројности појединачних строго заштићених, заштићених или угрожених врста са Црвене листе флоре Србије. Дугогодишње уређивање вода, уз вишегодишњи сушни период и појачано коришћење, довело је до толико нарушеног водног режима да су поменути екосистеми доведени у питање. У тексту горе је поменуто како у протеклом десетогодишњем периоду плавне шуме нису ниједне године плавлене. Комплетна инфраструктура – дрвени мостови, молови, који су постављени – конструисани кроз пројекат који је финализован 2008. године, је уклоњена, с обзиром да не обавља своју функцију – прелаз преко плавлених површина. Остао је само централни мол, с обзиром да се на једној локацији у Селевењској шуми повремено јави плављење, али је и то, у еколошком смислу, недовољно.

3. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ, ДЕЛАТНОСТИ И ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОР УГРОЖАВАЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Природно добро се налази усред подручја интензивне пољопривреде те је динамика природних система оштећена а процеси деградације су мање – више присутни на свим јединицама. Зато активна заштита подразумева и побољшавање структуре природног добра, која је нарушена следећим узроцима:

Фрагментација

Површине под природном вегетацијом су изузетно мале и на њима се не могу одвијати природни процеси, нити опстати стабилне популације. Обрађене површине у заштитној зони између природних фрагмената, онемогућавају кретање ситних животиња и отежавају разношење семена и плодова и ширење генетског материјала. Тако су све више угрожене популације ретких врста, јер на малим просторима живе мале популације које поседују само део варијабилности генетског фонда врсте, па је и њихова отпорност смањена. Осим тога, на малим површинама нема довољно простора за спонтане сукцесије што доводи до смањења диверзитета. Не постоје еколошки коридори између субјединица резервата, а ослабљена је, или прекинута и веза са другим заштићеним подручјима и остацима природних екосистема. Онемогућен је, чак и спречен проток врста и гена.

Маргинални утицаји

Од десет субјединица, осам је издуженог или веома сложеног облика, што узрокује појачано дејство маргиналног утицаја. Велика је додирна зона природне вегетације са обрађеним површинама и са линијама саобраћаја, што помаже продор инвазионих врста. С друге стране, унутрашњи, неометани делови су мале површине или потпуно недостају (Богарзо и Темпломпарт), што је у супротности са потребама животињских врста за стаништем на ком нема узнемиравања. Тако на пример ретке птице грабљивице, због недовољне површине и простора, не могу да насељавају фрагменте, иако би имале све остале услове опстанка.

Деградација шумских састојина

Селевењска шума је мозаик састојина сађених монокултура (багрем, копривић, црни бор) и деградираних остатака храстове и јасенове шуме. Битно је истаћи да је храст био сађен пре 120 – 150 година, а групације беле и сиве тополе се сматрају аутохтоним, у складу са карактером поднебља.

Багрем и копривић, продиру у природне заједнице и засенчењем онемогућавају развој клијанаца других врста. Поред тога багрем, а ређе и гледичија, се све агресивније шире и на травнате површине. Тако у целини ове алохтоне врсте онемогућавају обнову природних шумских састојина. Каналом је одведена вода из плавне јасенове шуме и просушивање станишта је утицало да фрагмент мочваре унутар ње обраста тополом и копривићем.

Дистурбације антропогеног порекла

Данас су на овом природном добру, као и на осталим заштићеним подручјима у региону, све разноврсније делатности које директно, или индиректно угрожавају опстанак природних реткости и укупне природне вредности подручја.

Велики део природних екосистема Селевењских пустара, човек је до данас, поступно уништавао у циљу добијања пољопривредних површина. Предео је нарушен првенствено због подизања засада воћњака и винограда, ређе и због њива. Испаша је раније, базирана на традиционалном искуству била еколошки заснована, јер је обављана на одговарајућим теренима и складу са капацитетом простора. Данас то није случај јер је испаша већим делом претерана и неконтролисана и просторно лоше распоређена – дозвољена је искључиво у режиму заштите III степена.

Велики проблем представљају бројни воћњаци у директном окружењу. Због кретања људи и машина, буке и других антропогених фактора, перманентно се омета мир животињских врста и смањује диверзитет. Поред тога, интензивни начин узгоја воћњака доприноси да се велика количина вештачког ђубрива слива у први слој подземних вода. Повећана количина органске материје условљава инвазију коровских и рудералних врста на свим типовима станишта, као и агресивну експанзију адвентивних биљака. На њивама (у заштићеном подручју и његовој заштитној зони) се као доминантна култура гаји паприка, која у одређеном делу године захтева интензивно и стално заливање. Субвенцијама државе (Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде) је омогућена повољнија куповина пумпи и опреме за заливање. Због наведеног, власници и корисници катастарских парцела, набављају системе за заливање, постављају их и црпе воду из канала и ефемерних водених површина заштитне зоне резервата, како би заливали културе на својим ораницама. На тај начин се значајно утиче на измену водног режима у језеру.

Посебан дистурбантни фактор овог Резервата су саобраћајнице. Туда одавно пролази пруга Сегедин - Суботица, која је током 2021. године замењена и, уз дистурбацију околног простора, проширена; а посебним коридором и аутопут Е5. Различити су степени еколошког ризика који обухватају сегменте буке, загађења вода, загађења земљишта, узимања површина, чиме се директно утиче на флору и вегетацију, узнемиравање птица и других природних потенцијала, као и дејства на културно наслеђе. Ублажавање ефеката аутопута и делатности које се односе на аутопут, постигло би се озелењавањем трасе уз саобраћајнице. Препоручена је, тачније, наложена решењима о условима заштите природе надлежног Завода за заштиту природе, такође и изградња пролаза и прелаза за дивљач и ситну фауну, уз обавезу озелењавања њихових улаза и подизања ремиза, што до сада није реализовано.

Мигрантска криза

Последњих пет година је, услед појаве мигрантске кризе на планетарном нивоу, уочен изузетно јак антропогени притисак на резерват. Како је наведено, резерват се граничи са Републиком Мађарском, која је део Европске уније, а мигрантима је то глевни циљ. Услед изградње вишеслојне оgrade на граници са Мађарском, лицима је значајно отежан илегалан прелазак преко „зелене границе“ и она бораве у пограничним деловима, користећи напуштене објекте који су на располагању. С обзиром на велику осетљивост резервата, фрагментираност станишта, овај вид антропогеног утицаја, који се огледа у константном гажењу и уништавању станишта од стране великог броја људи, представља екстремно јак притисак на резерват. Поред гажења, евидентирани су учестали пожари, уништавање дрвенастих биљака, енормна количина разнородног смећа и рушење елемената културне баштине Србије. Почетком 2021. године је евидентирано рушење Шумарске куће – тзв. „Селевењске чарде“, објекта који је и према уредби и према свим постојећим плановима, требало да постане централна еко – туристичка тачка у резервату. Објекат је потпуно срушен и неупотребљив. Налазио се на листи претходне заштите – као културно добро од значаја за Републику Србију. Такође, у заштитној зони резервата – површини која је за будућност виђена као саставни део овог заштићеног подручја – уочено је уништавање и потпуна деградација објекта „Магазин за жито“, као и потпуно рушење помоћних објеката. Наведени комплекс представља културно добро Републике Србије и налази се на листи Међуопштинског завода за заштиту споменика културе. Управљач је у више наврата обеавештавао надлежни завод и друге субјекте у вези са наведеном узурпацијом терена, уништавањем културне баштине државе, међутим, надлежни нису предузели мере, или предузете мере нису имале ефекта. Појава великог броја лица на терену, од појаве мигрантске кризе, је условила убрзано пропадање свих вредности резервата, како природних, тако и културних. У том смислу, управљач је спровео све мере, како би спречио наведено, међутим, с обзиром да је то системско питање, ништа се значајно није променило. Чуварска служба из безбедносних разлога, на препоруку представника Министарства унутрашњих послова, наведене (готово све) локације у резервату обилази у групи, или пару и то најчешће у возилу.

Деградација услед неадекватног коришћења

Претерана испаша која је некада била заступљена на подручју субјединице резервата – „Лофеј“ је обустављена, тачније, смањена. Евидентирано је поступно обнављање популација врста *Astragalus*

dasyanthus, *Orchis morio* и *Ranunculus illiricus*. Врло је значајан податак који указује на то да умереном испашом и мерама активне заштите природе, некада деградирана површина, може да се ревитализује у релативно кратком року – потребан је десетогодишњи период (трајање плана управљања). На субјединици „Сточни пашњак“ се услед претеране испаше појављују јаке популације бодљикавих врста (*Ononis spinosa*, *Cirsium sp.*), као и местимична доминација трава *Cynodon dactylon* и *Andropogon ischaemum*. У протеклом десетогодишњем периоду се радило на том да се испаша екстензивира, тачније, да се равномерно распореди. Како је и наведено, ревизија уредбе о заштити, која би омогућила и контролисану испашу у режиму заштите II степена, би значајно допринела решавању овог проблема – тачније, равномерно распоређивању испаше на овом заштићеном подручју, у складу са потребама терена, кроз решење о условима заштите природе надлежног завода за заштиту природе.

Посебан проблем је временски (а често и технички) неадекватно кошење ливада у периоду пре доношења претходног плана. Оно се обављало у периоду који обезбеђује економски профит и није базирано на познавању екологије и биологије најређих врста – градитеља заједнице, па самим тим ни најугроженијих врста – орхидеја. Тако се може претпоставити да је некад на овом, иако малом, простору било више од 6 врста орхидеја (колико их има данас), јер су оне осетљиве баш на моменат кошења. Наиме, у циљу очувања популација орхидеја, оптималан период кошења ливада је тек након њиховог плодношења. Бројност популације већине од њих је због тога на крајњој граници опстанка. У протеклом десетогодишњем периоду, управљач је значајно утицао на измену наведене праксе. Кошење се сада одвија искључиво у периоду који омогућује плодношење свим врстама едификаторима заједница. Такође, кроз услове заштите природе се тачно прописује, како период и динамика кошења, тако се и просторно одређује површине – шавови, или квадратне површине, које се остављају непокошене. Циљ је, поред остављања прибежишта разним врстама животиња и формирање банке семена градитеља заједница. На тај начин се обезбеђује и могућност полинације, разношења семена, а самим тим и опстанак популација строго заштићених и заштићених врста и целих животних заједница.

Међутим, на појединим субјединицама у резервату, један од индикатора негативног присуства човека и наглашене еутрофизације је ширење трске. У субјединици резервата „Траћик“ се трска значајно проширила и сада представља доминантну врсту. До наведеног је дошло, услед неадекватног кошења, чак и паљења површина, а све је условљено власничким односима, као и проблематиком која се односи на кориштење државног пољопривредног земљишта. Због некавалитетне вегетације, слаба је заинтересованост за наведене локације приликом лицитација пољопривредног земљишта и из тог разлога, на предметној локацији је трска, готово у монокултури. Она ширењем својих јединки све више гуши ливадске састојине са мочварном орхидејом, а одавно је узела централну заслањену депресију овог дела резервата, у којој се некада биле много боље развијене састојине панонске ендемске врсте *Cirsium brachycephalum*. Током протеклог десетогодишњег периода, на овом локалитету се највише уочава промена. Једина добра ствар, која је последица ширења трске, је појава птица које користе наведено станиште за репродукцију. Евидентиран је велики број гнезђења строго заштићених и заштићених врста птица.

4. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Основни циљ је дефинисање услова неопходних за одржавање биолошке равнотеже, односно опстанка постојећих типичних и специфичних аутохтоних екосистема који су у целини, по својим појединим компонентама, или у мозаик – комплексу са другим типовима екосистема, као тип панонског пустарског типа предела, темељна природна вредност Резервата. Тако би се на овом специфичном и ограниченом простору трајно очувале репрезентативне природне вредности и реткости Панонске низије, које у себи носе основна биогеографска обележја региона.

Истовремено је нужно паралелно са заштитом екосистема планирати и евентуалну реинтродукцију врста, односно ревитализацију појединих екосистема или њихових делова, првенствено кроз реконструкцију праве вегетације, а у циљу њиховог унапређивања и обнове, као и очувања укупног биодиверзитета. Развојни концепт подразумева и њихово коришћење у складу са принципима одрживог развоја.

Дугорочни циљеви заштите природе, очувања природних ресурса и развоја специфичних функција подручја Резервата „Селевењске пустаре“ за наредни десетогодишњи период су:

1. Заштита специфичних и посебних типова влажних, пешчарских, степских и слатинских станишта са популацијама ретких и угрожених врста флоре и фауне – одржавање континуитета радова на унапређењу стања угрожених врста и станишних типова.
2. Активна заштита екосистема, ревитализација станишта, реинтродукција врста – примена мера активне заштите природе на травним стаништима која су у процесу ревитализације; трајно уништавање популације инвазивних дрвенастих врста; заштита популације птичијих врста кроз примену мера активне заштите природе постављањем вештачких гнездилишних дупљи.
3. Повезивање са екокоридорима у окружењу.
4. Успостављање мониторинга стања екосистема, угрожавајућих фактора, ефеката мера активне заштите и утицаја дозвољених активности.
5. Усклађивање дозвољених видова коришћења природних ресурса (водопривреда, шумарство, пољопривреда) са потребама заштите и очувања природног добра и развијање принципа одрживог развоја. Усклађивање планова и основа са потребама адаптација предвиђеним климатским променама – нарочито већ постојећем тренду смањења нивоа подземних вода и већој учесталости екстремних климатских утицаја (поплаве од унутрашњих вода и сушни периоди).
6. Сарадња у оквиру националне и регионалне мреже заштићених подручја, нарочито у установљивању прекограничног заштићеног добра са Републиком Мађарском.
7. Развијање оптималне праксе у управљању и у том оквиру одговарајуће презентације специфичних природних вредности од националног и прекограничног (међународног) значаја.
8. Ажурирање базе података природних вредности подручја у циљу што ефикасније процене стања Резервата у оквиру планиране ревизије граница и режима
9. Унапређење стања травних и мочварних станишта екстензивном испашом и другим облицима традиционалног газдовања ливадама и тршћацима.
10. Развијање сарадње са локалним становништвом и другим корисницима природних ресурса, ради њиховог укључивања у спровођење активности одржавања и унапређења стања Резервата.

Управљач је током протеклог десетогодишњег периода интензивно радио на реализацији свих предвиђених дугорочних циљева заштите и развоја. Највише резултата је постигао у заштити специфичних и посебних типова влажних, пешчарских, степских и слатинских станишта са популацијама ретких и угрожених врста флоре и фауне, као и у спровођењу мера активне заштите екосистема, ревитализације станишта и, делом, реинтродукције врста (пчеларице, шумска сова, модроврана). Значајни резултати су постигнути и код успостављања мониторинга стања екосистема, угрожавајућих фактора, ефеката мера активне заштите и утицаја дозвољених

активности, као и у сарадњи у оквиру националне и регионалне мреже заштићених подручја – посебно са представницима Националног парка „Кишкуншаг“ у Мађарској. На спровођењу осталих дугорочних циљева је, такође, рађено у континуитету, међутим, резултати се тек очекују. Значајан је напредак постигнут у сарадњи са представницима ЈП „Војводинашуме“ и то највише у односу на размену података и консултовање приликом израде планова и програма. Такође, сарадња са представницима Општине Кањижа је значајно побољшана, а посебно сегмент који се односи на коришћење државног пољопривредног земљишта и ревизију постојеће уредбе о заштити овог заштићеног подручја. Са представницима водопривреде су, такође, у више наврата обављани разговори, највише у односу на регулисање водног режима на целом подручју. Покренута је иницијатива за измену/прилагођавање водног режима потребама резервата, тачније, заштите природе, али су због појаве заразне болести COVID 19 и пандемије изазване ширењем корона вируса, састанци одлагани.

Најмање је урађено на повезивању са екокоридорима у окружењу. За реализацију овог дугорочног циља је неопходна ревизија (концепта) заштите овог заштићеног подручја, измена уредбе о заштити, као и проглашење новог заштићеног подручја на територији Општине „Кањижа“ – Предео изузетних одлика „Кањишки јараши“, као заштићено подручје II категорије заштите, који се на постојеће заштићено подручје надовезује као природна целина. Процедура проглашења је у току од 2017. године.

На развијању оптималне праксе у управљању и, у том оквиру одговарајуће презентације специфичних природних вредности од националног и прекограничног (међународног) значаја, је рађено и радиће се у континуитету, кроз сарадњу са разним институцијама и управљачима у земљи и иностранству. Презентација и промоција вредности овог заштићеног подручја је стална активност управљача, кроз разне сегменте реализације годишњих програма управљања: еко кампови, радионице, предавања, презентације, стручни часописи, конференције, медијске куће и разни други видови презентације и промоције. О свему наведеном, надлежно министарство је извештавано кроз извештаје о реализацији годишњих програма управљања овим заштићеним подручјем, као и кроз месечне извештаје о реализацији годишњих програма управљања, почев од новембра 2017. године. Управљач ће и у наредном десетогодишњем периоду наставити са вишегодишњом устаљеном праксом.

5. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ТИХ ЦИЉЕВА

План управљања Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ по садржају обухвата двојаке задатке. Једна група задатака је реализација започетих активности, а друга представља најновије задатке формулисане на основу уочених потреба које ће обезбедити унапређење екосистема и биодиверзитета заштићеног подручја. То није програм активности искључиво Управљача, него је то програм свих потреба у обезбеђењу очувања вредности заштићеног подручја. Услови за његову реализацију су:

I Финансијска подршка разрађена према субјектима који су, у складу са Законом о заштити природе, у обавези да учествују у реализацији Програма

- Министарство заштите животне средине
- Покрајински секретаријат за заштиту животне средине
- Јединице локалне самоуправе- град Суботица и општина Кањижа
- Средства од накнада за коришћење заштићеног подручја (ресурса) од стране корисника
- Заинтересовани субјекти за очување, заштиту и рационално „коришћење” природних вредности кроз донације, разне програме и пројекте
- Разни конкурси, међународни и национални пројекти

II Дефинисање годишњих планова, на бази Плана управљања, у којима ће бити конкретизовани задаци и послови предвиђени за реализацију у текућој години, динамика њиховог извршавања и висина потребних средстава, као и извора обезбеђења ових средстава.

Наглашавамо **четири главна основа** на којима су се програмске активности остваривале:

1. Организовање, опремање, кадровско оспособљавање управљача

Имајући у виду и просторни обухват (5 369,90 ха + 2 773,97 ха) на коме управљач обавља своје законом прописане послове, садржајно разнолике задатке (презентација добра, ревитализација, екотуризам, сарадња са бројним корисницима и др.), потребе у спровођењу обавеза Управљача, основну претпоставку за остваривање Плана, чини одговарајуће организовање, опремање и кадровско оспособљавање. У протеклом десетогодишњем (планском) периоду, управљач је само делом реализовао овај основ. Највише се постигло у опремању управљача, где је он, осим простора за боравак (реализована изградња Визиторског центра Лудаш у претходном планском периоду), у потпуности опремио чуварску службу опремом на највишем нивоу. Поред неопходних алатки, неопходних за реализацију обавеза чувара, управљач располаже многим уређајима, који у знатној мери доприносе добром функционисању и успешној реализацији програмом предвиђених активности. Чуварска служба је одлично организована, кадровски и организационо изузетно јака. Међутим, оно што и даље недостаје, то је кадровско оспособљавање стручне службе. По том питању, управљач је сада, може се рећи, у до сад најгорој ситуацији. Практично, недостатак стручних лица онемогућава успешну реализацију годишњих програма управљања овим заштићеним подручјем, и, уопште, плана управљања. Сегменти који се односе на промоцију, едукацију, доношење програма, планова, израда стручних текстова је сведена на једну особу – запосленог. Подвлачимо, услови у којима ради управљач, као и опрема и могућности су на изузетно високом нивоу. Проблем је у непостојању одговарајућег стручног кадра. Све наведено, у смислу опремања и организације се надовезало на претходни плански период и у основи је наставак разрађеног система суфинансирања, кроз програмске и пројектне активности и субвенције. Највише опреме је обезбеђено кроз средства Министарства за заштиту животне средине, средства Секретаријата за пољопривреду и заштиту животне средине Града Суботице, разне међународне пројекте и кроз средства од накнада за коришћење заштићеног подручја.

2. Обезбеђивање финансијских средстава из планираних извора за управљача и друге субјекте

За функционисање управљања и остваривање програмираних мера, у протеклом планском периоду је неопходно било обезбедити финансијска средства из свих законом предвиђених извора, у потребним годишњим износима. Иако се, најчешће, нису постигли планирани обими средстава, ипак су већим делом сви делови Плана реализовани, без умањења. У случају да неки сегменти Плана нису реализовани кроз годишње програме управљања овим заштићеним подручјем, основни разлог су други фактори, наведени горе у тексту (изостанак ревизије концепта заштите овог заштићеног подручја, велики антропогени притисак, мигрантска криза и непостојање одговарајућег стручног кадра). Све наведено се, наравно, највише одразило на реализацију посебних мера заштите, активности у развоју нових функција и на пројекте истраживања и унапређивања заштите.

3. Доношење планске и друге документације

Најважније за ово заштићено подручје је ревизија акта о заштити који би омогућио другачији просторни распоред заштите и спречио све негативне утицаје садашње расцепканости субјединица. Међутим, иако је планирана, ревизија концепта заштите овог заштићеног подручја – није реализована током претходног десетогодишњег периода.

Битна претпоставка за остваривање савремене интегралне заштите након ревизије заштите на подручју СРП „Селевењске пустаре“ и непосредног окружења, јесте доношење одговарајуће просторне и урбанистичке документације (просторни план општине, план предела или просторни план посебне намене, сл.). Просторни план предела посебне намене „Суботичке пустаре и језера“ је донет током 2016. године и тренутно је на снази.

Препоставка за остваривање програмираних мера је израда/усклађивање водопривредних, шумских, ловних и других основа и потребних пројеката и документације, њихово усаглашавање са режимима заштите. Тренутно је у процедури усклађивање документа Шумска основа за „Потиске шуме“ – ЈП „Војводинашуме“ за чију израду је Покрајински завод за заштиту природе издао решење о условима заштите природе број: 03 – 858/2 од 03.05.2018. године.

Имајући у виду да су за доношење све наведене документације надлежни други субјекти, Управљач се у протеклом десетогодишњем периоду ангажовао на иницирању њихове израде, уз одговарајуће укључивање у процесу рада. Највише успеха је постигнуто код доношења Просторног плана предела посебне намене „Суботичке пустаре и језера“ („Службени лист АПВ“ број 10/2016).

4. Сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима

Од великог значаја за успешно остваривање Плана управљања је усаглашени, заједнички рад и сарадња свих корисника подручја, као и свих субјеката (две јединице локалне самоуправе – Суботица и Кањижа, надлежне институције, заинтересоване стране), који су надлежни или заинтересовани за заштиту, очување природних вредности. И у периоду важења следећег Плана управљања овим заштићеним подручјем, управљач ће у великој мери потенцирати сарадњу са свим наведеним институцијама и субјектима, како би се успешно реализовао десетогодишњи план, кроз годишње програме управљања. Наравно, без обзира на показану добру вољу за сарадњом, неке препреке ће, неминовно и даље постојати. Очекујемо да ће, као и пре, у највећем броју случајева то бити препреке условљене, не толико финансијском претпоставком, колико немањем довољно запослених лица – стручних сарадника, која би водила предмете и иницирала сарадњу, израду докумената, организовала разна истраживања и кординисала све активности на овом заштићеном подручју. То није проблем само управљача овог (ових) заштићених подручја, него је то општи проблем у свим институцијама и код свих субјеката заштите природе, који се највише појавио/манифестовао у последњој декади. Јер, код управљача, свакако, постоји идеја, иницијатива, а већи делом и финансијска подлога, међутим, без људи – стручних сарадника који би редили на изради документације, припреми нових пројеката и, наравно, одржавању контаката и континуиране сарадње са надлежним органима и заинтересованим субјектима – план неће моћи потпуно да се реализује у мери у којој је предвиђен.

Стратегијска анализа остваривања циљева заштите природе применом SWOT анализе

ПРЕДНОСТИ - СНАГЕ • постојећа станишта ретких врста • вишегодишње искуство у управљању заштићеним подручјима • тренд уређивања система заштите природе и уређивања управљања ЗП у процесу приступања ЕУ (Поглавље 27) • добра прекогранична сарадња • успешно реализовани међународни пројекти • просторна блискост и повезаност са Natura 2000 површинама у Мађарској (и Србији) • добро организована и кадровски одговарајућа чуварска служба • добро опремљена чуварска и стручна служба	НЕДОСТАЦИ - СЛАБОСТИ • даља фрагментација станишта због активности пољопривреде • концепт уређивања вода у региону са циљем одводњавања угрожава станишта • близина интензивно обрађиваног пољопривредног земљишта • управљач није корисник ниједног дела државног земљишта у Резервату, недовољне ингеренције • немогућност усклађеног управљања простором (различити корисници и интереси) • недостатак извора финансирања за системске активности – капиталне пројекте ревитализације
МОГУЋНОСТИ ШАНСЕ • преношење права коришћења државног земљишта на управљача површина у режиму I и II степена заштите • формирање државног фонда за откуп земљишта у заштићеном подручју • унапређење односа са локалним становништвом у функцији развоја традиционални видова коришћења и еко туризма • развијање постојеће посетилачке инфраструктуре • едукативни програм и посетилачке туре • одржавање континуитета спровођења активних мера заштите и повећавање површина за ове мере редовним финансирањем ових активности • одржавање станишта и популација • сузбијање инвазивних врста • формирање екокоридора • повећање нивоа сарадње са другим службама које обављају делатности на ЗП (ловочуварска служба, шумари, погранична полиција)	ПРЕТЊЕ – РИЗИЦИ • преспоро уређивање система ЗП и доношење легислативе – ревизија заштите овог заштићеног подручја • даље фрагментирање станишта (због пољопривреде и водопривреде) • ширење инвазивних врста (дивљи дуван, амброзија, дрвенасте врсте – багрем, копривић, кисело дрво, гледичија) • недостатак финансијских средстава за капиталне пројекте ревитализације • недостатак стручног кадра код управљача и код других субјеката ЗП • недовољна сарадња надлежних министарстава, локалне самоуправе и других институција са управљачем у циљу решавања проблема ЗП (пољопривреда, водопривреда) • немогућност откупа земљишта у приватном власништву (непостојање фонда за откуп земљишта на заштићеним подручјима) • наставак мигрантске кризе и јаког антропогеног притиска на ЗП

Она омогућава препознавање позитивних и негативних фактора који утичу на остварење стратегијских опредељења и даје могућност да се на факторе благовремено утиче, тј. да им се прилагоде начини достизања стратегијских циљева. SWOT анализа представља методу која омогућава успостављање равнотеже између интерних способности и екстерних могућности. Она је

скуп аналитичких метода којима се упоређују сопствене снаге и слабости са могућностима и опасностима у окружењу.

Примењено на проблематику управљања подручјем и функцијама Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ то изгледа овако (табела горе):

У односу на прошли десетогодишњи план, значајан помак се догодио у делу „предности – снаге“, где је у значајној мери ојачана чуварска служба, како у кадровском, тако и у сваком другом погледу. Значајан је искорак направљен и у погледу опремљености управљача. Код „недостатака – слабости“ – уочен је помак који се односи на финансирање, које је сада континуирано, али недовољно усклађено са планираним. Такође, у протеклом планском периоду су заживеле и накнаде за коришћење заштићеног подручја, што је врло значајан финансијски инпут. Недостаци извора финансирања се односе само на „капиталне пројекте ревитализације“. Оно што је обележило другу половину остваривања активности у прошлом планираном десетогодишњем периоду, је, свакако забележено у делу „претње – ризици“, а односи се на мигрантску кризу и изузетно јак директан антропогени притисак.

За наредни десетогодишњи период, управљач је укључио и наведене претње и ризике.

6. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ И ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

У планском периоду – период од 2022. до 2031. године су опредељени следећи приоритети:

- завршетак ревизије заштићеног подручја уз иновирање просторног концепта заштите. Надлежни – Покрајински завод за заштиту природе, у протеклом десетогодишњем периоду, није реализовао ревизију заштите овог заштићеног подручја, нити је урађена нова Студија заштите. Због свега наведеног, није реализована ни измена постојеће уредбе о заштити овог заштићеног подручја. Завршетак ревизије је приоритетна активност у што скоријем периоду.
- активне мере заштите и ревитализација угрожених станишта строго заштићених и заштићених врста у „Селевењским пустарама” – је активност која се реализује у континуитету и биће настављена и у наредном периоду. Кроз извештаје на Годишње програме управљања овим заштићеним подручјем, надлежно министарство ће и даље бити информисано о свим активностима управљача на ревитализацији угрожених станишта строго заштићених и заштићених врста у „Селевењским пустарама”. Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и урбанизам је издао публикацију у вези са ревитализацијом и мерама активне заштите природе – која се успешно спроводи на овом заштићеном подручју.
- развијање управљања заштићеним подручјем, наставак формирања базе података у функцији управљања, коришћења и мониторинга стања – активност се реализује у континуитету. У протеклом десетогодишњем периоду, све наведено је унапређено и доведено на ниво који сада значајно олакшава управљање. Управљач планира да се тренд настави и у наредном планском периоду.
- успостављање разних видова сарадње са корисницима подручја и локалним становништвом и локалним самоуправама – активност се реализује у континуитету и биће настављена у наредном десетогодишњем периоду. Кроз успешну сарадњу са локалним становништвом, реализује се уклањање подраста, као мера активне заштите природе на отварању пешчарских шумских читина. Кроз активности међународних волонтерских радних кампова у организацији са Младим истраживачима Србије – Волонтерским сервисом Србије – у протеклом периоду су успешно реализоване активности на спровођењу мера активне заштите природе – отварање пешчарских шумских чистина и уклањање инвазивних врста из резервата. Планира се наставак сарадње са невладиним сектором у реализацији предметних активности. Такође, у протеклом периоду је унапређена сарадња са корисницима простора – власницима катастарских парцела и доведена до тог нивоа, да су све активности на кошењу и испаша сада контролисане и одвијају се у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе. Управљач ће наставити све наведено у планском периоду.
- даља истраживања о стању станишта, природних реткости и ресурса (вода, шума) – активност се реализује у континуитету и биће настављена. Кроз истраживања која спроводе разни истраживачи и представници разних установа и институција, управљач је сада добио значајне податке у односу на стање станишта, природних реткости и ресурса. Кроз међународни ИРА пројекат, који је, поред истраживања на заштићеним подручјима, обухватио и заштитну зону резервата, као и много шире подручје – дате су смернице за даље успешно управљање овим подручјем, као и мере, које је неопходно спровести да би се стање овог заштићеног подручја унапредило. Управљач ће усмеравати своје активности у складу са резултатима и препорукама истраживачких и пројектних тимова.
- развијање облика презентације природних вредности подручја и туристичко – рекреативних и едукативних садржаја – планира се, свакако, наставак активности, али, активност у малој мери зависи од управљача. Управљач је у почетку прошлог планског периода интензивно радио на презентацији овог заштићеног подручја, као и на унапређењу туристичко – рекреативних и едукативних садржаја, међутим, од појаве мигрантске кризе, све се свело само на презентацију кроз едукацију и промоцију током кампова и посета група у

Визиторском центру „Лудаш“. На жалост, комплетан мобилијар, као и све едукативне табле су уништене и уништавају се континуирано. Срушена је и шумарска кућа, која је виђена у простору као еко – туристички центар у овом делу заштићеног подручја. Едукативне табле су налажене у илегално ископаним тунелима, који су служили за пребег у Републику Мађарску. О свему наведеном је извештавано Министарство унутрашњих послова, као и Министарство за заштиту животне средине, кроз извештаје на годишње програме управљања и кроз месечне извештаје. У случају да се околности не промене (или се погоршају), управљач ће и даље презентацију природних (и културних) вредности подручја обављати кроз презентације у Визиторском центру „Лудаш“. Боравак на овом заштићеном подручју представља ризик при наведеним околностима.

- успостављање одговарајућих облика сарадње у оквиру регионалне, националне и међународне мреже заштићених подручја природе овог типа (пустарска, пешчарска и слатинска подручја) – активност ће се у наредном периоду континуирано реализовати, уз проширење активности на пољу евидентирања и праћења стања у оквиру мреже „Natura 2000“. У протеклом планском периоду је највећи допринос дала сарадња са Националним парком „Кишкуншаг“ из Мађарске, поготово у формирању униформног мониторинга, тачније праћења стања станишта на основу истих индикаторских врста са обе стране границе. Методологија која се користи у националном парку је примењива и на наша заштићена подручја и у том смислу, успостављена је једна међународна (прекогранична) мрежа праћења стања. Све наведене активности су биле изузетно добра припрема за управљача у смислу едукације о мрежи Natura 2000“. Управљач ће наставити сарадњу са надлежним министарством и заводом за заштиту природе (као и другим институцијама и установама), како би што боље спроводио своје законске обавезе у вези са еколошким мрежама и што успешније реализовао инфраструктурне пројекте из фондова намењених проширењу и успостављању функционалних еколошких мрежа.

Наравно, управљач ће и даље достављати податке Покрајинском заводу за заштиту природе и надлежном министарству у Републици Србији.

У протеклом планском периоду је већина планом предвиђених приоритетних активности реализована. Међутим, како је и очекивано, будући да су наведени приоритети за програмски период по свом карактеру такви, да се већина не може реализовати до краја периода – управљач ће наставити са реализацијом свих започетих активности, уз придруживање нових. Наравно, јасно је да већина приоритетних активности има континуирани карактер и реализација се одвија сваке године изнова. У сваком случају, активности на спровођењу мера активне заштите природе и ревитализацији су у протеклом периоду успешно програмиране и резултати су видљиви. Сарадња са свим разнородним корисницима терена, институцијама, установама и појединачним истраживачима из земље и иностранства је, такође, кроз реализацију разних пројеката, дала видљиве резултате. Један од значајнијих резултата је успешна едукација локалног становништва – корисника и власника катастарских парцела на којима се одвија кошење и испаша, будући да се све реализује у складу са инструкцијама чуварске службе и решењем о условима заштите природе. Све наведено су сегменти који су у већој мери зависили од управљача овог заштићеног подручја, тачније, чија је реализација била у директној вези са управљачем. Међутим – приоритет, који је наведен на првом месту – а то је завршетак ревизије просторног концепта заштите овог заштићеног подручја – није реализован. На наведено, управљач, није могао директно да утиче. У више наврата је покушано да се индиректно и директно укаже на изузетно велики значај наведеног, али, безуспешно. Такође, на појаву енормно великог броја људи, као последица мигрантске кризе, који у континуитету бораве у заштићеном подручју и девастирају природне и културне вредности овог заштићеног подручја, управљач није могао да утиче директно. Индиректно, кроз обавештавање надлежних министарстава, институција и установа – управљач је у потпуности испунио своју законску обавезу. Неопходно је да се држава определи за то да ли је ово заштићено подручје и уопште, заштита природе, значајна за њу и њене грађане.

У том смислу, како је и горе наведено, приоритетне активности на које управљач може директно, или индиректно да утиче, планирано је да буду реализоване у наредном периоду. Ревизија концепта заштите овог заштићеног подручја, као и однос државе према заштићеном подручју у смислу

боравка енормног броја људи, који се неконтролисано крећу у резервату – теме су које превазилазе надлежности управљача.

7. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО – ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Смернице за даљи научно – истраживачки рад одређене су темељним природним феноменом природног добра „Селевењске пустаре“, који се огледа у разноврсности и сложености флористички богатих биљних заједница, мозаично распоређених у простору. Њихово функционално јединство са компонентом фауне представља укупан биодиверзитет предела а одраз је услова абиотичке средине. Генетичка разноврсност унутар популација појединих врста, диверзитет врста изражен бројем врста на јединицу површине овог природног добра, као и значајан екосистемски диверзитет, својеврсне су карике у одржавању биолошке равнотеже. Стога је приоритетна смерница – **праћење стања** свих вредности у циљу адекватног спровођења прописаних мера заштите, очувања и унапређења.

Полазећи од статуса природног добра и пројектованих циљева, сходно зацртаним дугорочним фундаменталним научним и стручним конзервационим истраживањима као базе за спровођење наложених мера заштите и унапређивања природних вредности Резервата, као и санирања постојећих проблема, за наредни плански период су планиране следеће средњорочне и краткорочне теме – махом наставак већ започетих истраживања:

- Наставак картирања вегетације Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ кроз програме истраживања појединачних истраживача и институција, као и кроз активности управљача.
- Наставак картирања заштићених врста у флори Селевењских пустара кроз програме истраживања појединачних истраживача и институција, као и кроз активности управљача.
- Мониторинг највреднијих компоненти флористичког и вегетацијског диверзитета Селевењских пустара кроз активности појединачних истраживача, институција и рад управљача кроз пројекте у складу са програмом.
- Историјат вегетације на основу старих карата и архивских материјала као база за планирање рехабилитације подручја – будући да наведено не зависи искључиво од управљача, активност ће се реализовати кроз сарадњу са другим институцијама и установама. Управљач не поседује капацитет за наведен истраживачки рад.
- Праћење обнављања шумских заједница методом сталних квадрата и квантитативним саставом појединих спратова кроз разна истраживања. Наставиће се рад на анализи банке семена у Селевењској шуми, а радиће се и поновно картирање вегетације пешчарских шумских чистина. Будући да је Селевењска шума тек однедавно добила за корисника ЈП „Војводинашуме“ – претпоставка је да ће истраживачки тим корисника у наредном периоду радити на предметном истраживању. Изузетно је значајан сегмент анализе банке семена. Резултати таквих истраживања су врло примењиви у планирању ревитализације одређеног типа станишта (и екосистема).
- Праћење стања вегетације влажних станишта методом сталних квадрата паралелно са планираним хидролошким подухватима. Активност ће се реализовати кроз сарадњу са другим институцијама и установама. Управљач не поседује капацитет за наведен истраживачки рад.
- Фундаментална фаунистичка истраживања – активност ће се реализовати, као и до сад, кроз сарадњу са појединачним истраживачима, или институцијама, у складу са законом. Обрађиваће се групе за које постоји, како интересовање код истраживача и институција, тако и потреба управљача за подацима, у циљу што боље организације управљања.
- Наставак истраживања фауне паукова (*Araneae*) – у протеклом планском периоду је евидентиран велики број врста, неке чак и први пут у фауни Србије. Сва реализована истраживања су једнозначно указала на изузетну осетљивост (фрагилност) простора, због велике просторне изолованости – исцепканости ареала, непостојања еколошких коридора, као и веома јаког антропогеног притиска. Због свега наведеног, истраживања на фауни паукова, као изузетно добрих индикатора стања станишта, је неопходно наставити.
- Инвентаризација ентомофауне пешчарских и степских екосистема – наставиће се активност на инвентаризацији за поједине групе (*Heteroptera*, *Orthoptera*, *Lepidoptera*), а очекује се и повремено евидентирање других група (тврдокрилци, околике муве). Будући да управљач

располаже свим досадашњим подацима, неопходно је наставити истраживања у континуитету.

- Квалитативна и квантитативна анализа херпетофауне Селевењских пустара – наставак активности од стране појединачних истраживача и служби управљача. Планирана су опсежнија истраживања са комплетном анализом (квалитативном и квантитативном), која до сада нису рађена. Предвиђа се наставак евидентирања таксона за потребе Natura 2000 пројекта – од стране Природњачког музеја у Београду, или других научно – истраживачких институција и установа.
- Структура и динамика популација рецентне орнитофауне Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ – активност ће се реализовати у континуитету у наредном планском периоду. Чуварска и стручна служба управљача ће евидентирати стање и сваку промену стања.
- Праћење миграторне орнитофауне Селевењских пустара – активност ће се реализовати у континуитету у наредном планском периоду. Чуварска и стручна служба управљача ће евидентирати стање и сваку промену стања.
- Фаунистичка истраживања слепих мишева у Резервату „Селевењске пустаре“ – очекује се да ће се активност реализовати у континуитету у наредном планском периоду. Активности на истраживању слепих мишева ће реализовати представници Природњачког музеја у Београду, или неке друге институције/ установе.
- Наставак научно – истраживачких активности на фауни сисара у Резервату „Селевењске пустаре“ – очекује се да ће се активност реализовати у континуитету у наредном планском периоду. Планирана су опсежнија истраживања са комплетном анализом (квалитативном и квантитативном), која до сада нису рађена. Предвиђа се наставак евидентирања таксона за потребе Natura 2000 пројекта – од стране Природњачког музеја у Београду, или других научно – истраживачких институција и установа. Управљачу би било посебно значајно да се установи квалитативни састав сисарске фауне, како би службе могле да прате стање и промену стања.
- У наредном планском периоду се очекује, да ће се због ревизије концепта заштите овог заштићеног подручја, реализовати и више истраживања – како биолошко – еколошких, тако и истраживања хемијских параметара компоненти различитих станишта, различита хидрогеолошка истраживања. Услед великог утицаја климатских промена и у еколошком смислу, нагле појаве аридизације у резервату, очекујемо да ће се многа истраживања обављати из фондова који су намењени успоравању климатских промена. Такође, очекујемо и да ће се у овом заштићеном подручју реализовати и практични пројекти – хидро – технички захвати у циљу довођења воде на најугроженија станишта.
- Образовни аспект би требало проширити и унапредити. Управљач располаже подацима, простором за презентацију и едукацију и свим техничким могућностима за квалитетан образовни рад. Међутим, како је већ више пута у овом документу поменуто, недостају стручна лица која би наведену образовну активност спроводила. Посредно, кроз разне промоције и презентације, управљач у континуитету спроводи образовну активност, али је то далеко испод могућности и потенцијала.

Резултати свих истраживања ће и даље у континуитету бити уношени у базу података управљача. Подаци ће се достављати Покрајинском заводу за заштиту природе, као и Министарству за заштиту животне средине кроз извештаје о остваривању годишњих програма управљања, као и кроз месечне извештаје. Поред планом предвиђених истраживања, очекујемо да ће бити реализована и друга истраживања – појединачних врста биљака и животиња, њиховог распрострањења, квалитативног и релативно – квантитативног, као и апсолутног квантитативног састава.

Веома је битно што постоји континуитет података за већину истраживаних група биљака, животиња и гљива, а за појединачне врсте је значајно што су рађена разна истраживања у вези са генетиком, начином расејавања и факторима који утичу на њихово распрострањење. Све што је до сада рађено у научно – истраживачком и образовном раду је, свакако, неопходно наставити.

8. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ ПРОСТОРА

8.1. Одрживо коришћење природних вредности

Активности које ће се спроводити у наредном десетогодишњем периоду, односиће се, како на очување постојећег стања кроз мере активне заштите природе и одржавања заштићеног подручја, тако и на мере унапређења стања животне средине.

Имајући у виду природне карактеристике и историјат намене простора, на подручју је и даље присутна пољопривреда, а предвиђен развој екотуристичких активности, у претходном планском периоду, је започет, међутим, због мигрантске кризе, све је прекинуто. Развој екотуризма ће се и даље подстицати у континуитету и то као нова развојна функција која је у усклађена са функцијом заштите природе. Како је и наведено, у резервату постоји трасирана и обележена едукативна стаза; започете су многе активности кроз разне кластере са туристичким организацијама града Суботице и општине Кањижа; започео је „birdwatching“ туризам, међутим, све је прекинуто услед неконтролисаних појава великог броја лица на терену, која су уништила комплетну посетилачку инфраструктуру.

Усмеравање пољопривреде у правцу мудрог коришћења, у складу са вековним традицијама околних насеља, је постала једна од мера заштите биолошке разноврсности и то кроз умерену испашу. Активности ће и надаље бити засноване на концепту екстензивирања коришћења, крчењу алохтоне вегетације и очувању чистина у Селевењској шуми, као и промовисању одрживог коришћења заштићеног подручја.

Могућности развоја

- Биодиверзитет доприноси природоликости, а тиме и атрактивности предела – нажалост, овај аксиом је погрешно протумачен и „развој“ је кренуо у потпуно неочекиваном правцу. Појава туриста, који уживање у биодиверзитету и атрактивности предела погрешно тумаче је покренула лавину организованих група које неконтролисано девастирају терен квадовима, крос – моторима и другим видовима превоза. У протеклих десет година евидентиран је велики број оштећивања овог заштићеног подручја услед вожње ван обележених шумских путева, по стаништима строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива. Чуварска служба нема начина да заустави возила која неконтролисано иду по терену, при чему не поседују ни регистарске таблице. Управљач ће у наредном планском периоду интензивно радити на јачању контроле прекршилаца, као и на могућностима постављања рампи, или неких препрека другог типа, које би спречиле све наведене активности.
- Насеља око подручја имају могућности развијања екотуризма – делом је искориштен потенцијал, али, опет, услед појаве мигрантске кризе – због смањене безбедности, туристи избегавају посећивање овог заштићеног подручја, као и окружења. Многе невладине организације и удружења грађана су започеле своје пројекте базиране на еко – туризму, али је то све престало. Надамо се да ће у наредном планском периоду доћи до решавања мигрантске кризе и да ће велики потенцијал развоја екотуризма бити искоришћен.
- Близина туристичких дестинција Палића и Кањиже пружа добар оквир за развијање екотуристичких садржаја – делом је искориштен потенцијал, али, како је и горе наведено, услед појаве мигрантске кризе – због смањене безбедности, туристи избегавају посећивање овог заштићеног подручја, као и окружења. Многе невладине организације и удружења грађана су започеле своје пројекте базиране на еко – туризму, али је то све престало. Надамо се да ће у наредном планском периоду доћи до решавања мигрантске кризе и да ће велики потенцијал развоја екотуризма бити искоришћен.
- С обзиром на потребу екстензивирања пољопривредне производње, отварају се простори за обнављање традиционалних видова коришћења у сточарству (испаша, традиционалне расе, органски производи од меса и млека) – делом је искоришћен потенцијал, али је овде

суштински проблем просторно лоше распоређена могућност испаше (забране из уредбе), као и непостојање континуиране велике површине, где би традиционални видови испаше могли да се примењују у потпуности.

Управљач ће у наредном планском периоду наставити са иницирањем састанака и разговора са представницима Покрајинског завода за заштиту природе, који би допринели што бржој ревизији просторног концепта заштите. У процесу доношења новог акта о заштити, требало би размотрити просторни распоред испаше у резервату, као и утицај испаше на спречавање сукцесије екосистема и деградације станишта.

Када се анализира претходни десетогодишњи период, у односу на искоришћење потенцијала – могућности развоја заштићеног подручја и целог региона, уочава се проблем – ризик – који није могао да се предвиди. У случају да је настављено на исти начин, како се започело пре десет година, значајно би биле испуњени потенцијали, тј. могућности. Међутим, пет година континуираног девастирања и немања контроле на терену, допринело је да се ово заштићено подручје, у смислу развоја, нађе на нижем нивоу у односу на период пре десет година. Подвлачимо, управљач се појављује као субјекат и значајан фактор у развоју заштићеног подручја и целог региона, међутим, активности управљача су онемогућене, јер садашња ситуација превазилази његове надлежности.

Сукоби интереса

- претварање природних станишта у обрађене површине или у шумско земљиште – константним активностима чуварске и стручне службе, управљач ће интензивно радити на том да и у наредном десетогодишњем периоду не буде случајева претварања природних станишта у обрађене површине или у шумско земљиште;
- пошумљавање чистина које су пешчарског карактера – успостављањем добре сарадње са представницима ЈП „Војводинашуме“, учествовањем у изради планова и шумских основа, управљач очекује да у наредном периоду неће долазити до активности које би могле да доведу до пошумљавања чистина које су пешчарског карактера. Такође, за све активности је неопходно решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе и у том смислу, ризик од наведених активности је врло мали.
- уређивање воде у окружењу и јужном делу подручја које утиче на одвођење свих вода и тиме мења еколошке услове – иако управљач нема никаквих сазнања у вези са активностима на одвођењу вода, нити је од стране надлежног водопривредног предузећа добијао информације – евидентно је да се ниво воде рапидно смањило у претходном планском периоду и да су се значајно променили еколошки услови. Влажна станишта, која су била карактеристична за ово заштићено подручје и цео регион, сада су потпуно измењена и евидентна је сукцесија екосистема. Управљач ће у наредном десетогодишњем периоду покушати да окупи све надлежне и релевантне субјекте, да укаже на проблем аридизације, који је делом условљен и присутним климатским променама. Практично ће радити на проналажењу ресурса и извора финансирања, или субвенционирања пројеката који би допринели довођењу овог заштићеног подручја у претходно стање, тачније, његове вредности на тај ниво, на ком су биле, када је подручје проглашено заштићеним. Очекује се појава великог броја фондова, на глобалном нивоу, који ће субвенционирати пројекте који доприносе умањењу штетних последица услед појаве климатских промена.

Иако је проглашењем Уредбе о заштити Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ заштита природних вредности одређена као главна активност у коришћењу подручја, постојећи природни ресурси: вода, пољопривредно земљиште и шума се и даље могу користити усаглашено са циљевима заштите и прописаним режимима.

Водни ресурс

У хидролошком смислу простор Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ се налази на микросливу Хоргошко – Мартоношки рит. Резерват са источне стране пресеца главни канал Хоргош – Мартонош (Мадарасто – Црвени Крст) са ознаком К–ХІ–0, који је прокопан у периоду 1962–1965. године, што је регулисано међудржавним споразумом. Недалеко од границе, на мађарској страни

постоји устава која регулише протицај упуштања у доњи, део са наше стране границе. Овај канал се протеже кроз природну депресију која је некада вршила дренажање вода тог подручја, а уједно служила и као поток који је пропуштао транзитне воде из Мађарске. Осим овог канала, постоји и канал нижег реда К-ХI-2, који се улива у претходни канал, а такође има функцију да дренира подручје. Заштићено добро се налази између ових канала који смањују ниво воде за 0.8–1.2м на свим фрагментима (подаци из 90-тих година).

Поред ова два канала постоји већи број мањих природних депресија, или копаних ригола, чија је основна улога да површинске и подземне воде што пре доведу до горе поменутих канала. Тако се, у суштини, Селевењске пустаре налазе на подручју вештачки регулисаног режима подземних вода. Њихов ниво се прати од 1951. године на једном пункту, односно у контролном бунару бр. 8, недалеко од Хоргошке чарде, нешто западније од границе Резервата – његове субјединице „Сточни пашњак“.

Мозаик – комплекс вегетације који и данас обухвата тршћак, заједнице високих шашева, плавне ливаде и фитоценозе типичне за јако слана земљишта, индицира некадашње богатство у површинским водама и висок ниво подземних вода. С друге стране, њихова нарушена и често атипична структура, као последица сукцесије ка сувљим типовима вегетације, указује на наглашене промене и дефицит воде. На слатинама полако нестаје природна динамика воде. У свим типовима вегетације долази до опадања бројности појединачних заштићених или угрожених врста са Црвене листе флоре. Дугогодишње уређивање вода, уз вишегодишњи сушни период и појачано коришћење, довело је толико нарушеног водног режима да су поменути екосистеми, у последњем планском периоду, доведени у питање.

Решење се види, како у задржавању површинских вода, тако исто и у њиховом преусмеравању на горњем делу слива (у Мађарској).

Циљ заштите и коришћења водног ресурса у протеклом планском периоду је био – да се утврди стање, утврди начин локалног оптимизирања режима вода и установи механизам мониторинга стања. На жалост, од наведених циљева се ништа није реализовало, осим што је кроз IPA пројекат, који се бавио анализом стања водених станишта (и канала), утврђено тренутно стање и дате неке нове смернице за даље управљање заштићеним подручјем у региону.

На жалост, управљач, без подршке надлежних институција и установа, није био, нити ће у наредном планском периоду бити у прилици да нешто измени.

Активности:

- приликом ревизије заштите потребно је обухватити хидролошки непосредно утицајне површине и део каналске мреже – ревизија заштите није урађена током протеклог планског периода – очекујемо да ће се догодити у предстојећем планском периоду.
- на основу постојећег Програма хидролошких истраживања у Селевењским пустарама (Грађевински факултет Суботица, 1998. год.) започети утврђивање стања у сарадњи са одговарајућом стручном институцијом – истраживања су настављена кроз IPA пројекат на ком је један од партнера био и управљач овог заштићеног подручја. У наредном планском периоду је неопходно наставити хидролошка истраживања и донети закључке, тачније, решења.
- по потреби локалним привременим затварањем испуста (нпр. цаковима са песком) задржавати сезонски воду на микролокалитетима, где је то могуће (нпр. Траћик) – управљач се није бавио наведеним активностима, а, вероватно и неће у наредном планском периоду, будући да није добијао никакве податке од надлежног водопривредног предузећа које управља водама на предметном заштићеном подручју. Питање водног режима и управљања водама је инфраструктурно, мултидисциплинарно питање и било какве активности које би утицале на ниво вода у региону, неопходно је системски решавати. У супротном, мере које би се примењивале би могле да изазову већу штету и потенцијалне проблеме (плављење кућа и других објеката у насељеним деловима и слично). Оно што је управљач покушао да реализује, је окупљање свих надлежних предузећа, институција, установа и корисника простора, као и представника градске управе Суботица и општине Кањижа у циљу, у циљу решавања наведеног проблема. Одржано је више састанака, управљач је преузео иницијативу, међутим, друге институције нису заинтересоване за наведено. Стога, за наредни плански период је неопходно на други начин приступити проблему водног режима

– кроз ревизију заштите у овом заштићеном подручју, а ту су надлежни други субјекти – завод за заштиту природе, општинске управе и водопривредна предузећа.

Шуме

Субјединица Резервата под називом „Селевењска шума“ је уједно и тзв. шумско земљиште и део је Газдинске јединице „Селевењска шума“ са површином од 85, 15 ха. Корисник ове шуме је од 2019. године ЈП „Војводинашуме“ и представља део „Потиских шума“. За наведену шуму је израђена Шумска основа у складу са решењем о условима заштите природе број: 03 – 858/2 од 03.05.2018. године.

Део Резервата који има функцију шумског земљишта од 75,35 ха обухвата одељења 1,2, и 3 Газдинске јединице. То су, углавном, мешовите шуме лошег уређајног и здравственог стања, са великим процентом страних врста (багрем, копривић, црни бор), али и присуством беле тополе. Процес зарастања у коме доминирају инвазивне стране врсте (нарочито копривић), нарушио је како структуру шуме тако и фрагменте аутохтоне вегетације. Током времена нарушена је и заштитна и производна функција шуме, а осетљиви фрагменти аутохтоне вегетације у којима се појављује већина природних реткости Резервата су деградирани и угрожени.

Ове шуме су привредно уређиване у два наврата. Прва Шумска основа урађена је за период 1989. – 1998. године са обухватом још неких површина и под називом ГЈ „Шуме АИК Кањижа“ и циљеви заштите природних вредности њоме нису били обухваћени. По истеку ове основе постоји прекид у уређајном раздобљу од 3 године јер корисник шума није израдио одмах нову.

Након тога је урађена Посебна шумска основа и то за период 2001 – 2010. године. Одобрена је од стране Министарства за пољопривреду, шумарство и водопривреду (бр. 322-02-00285/01-06) и ускладила је своје циљеве и смернице са Уредбом о заштити Резервата. Послаедња Посебна шумска основа је рађена 2020. године и од тада је корисник ЈП „Војводинашуме“, а Селевењска шума је обрађена кроз Посебну шумску основу за „Потиске шуме“.

Општим и посебним циљевима газдовања су у уређивачком раздобљу одређене радње којима треба унапредити стање шума са акцентом на заштити изворних вредности вегетације, како шумске тако и зељасте. Аутохтоне врсте дрвећа имају предност у гајењу и обнови. Сеча постојећих дозрих делова шуме (бор, багрем и копривић) и рашчишћавање обраслих чистина су у складу са смерницама заштите у циљу очувања аутохтоне вегетације и пешчарских травних станишта.

Коришћење шумског ресурса би било неопходно одређивати Годишњим плановима газдовања шумом, које треба да израђује корисник шуме, наравно, уз неопходну прибављену документацију надлежних министарстава и Покрајинског завода за заштиту природе.

Мере активне заштите би морале бити комбиноване са коришћењем и гајењем шума, јер је главни циљ очување и обнова природних вредности, а не производног капацитета шуме. Дугорочно овако комбиноване активности би смањиле деградираност шуме и повећале стабилност екосистема.

Потребно је да Шумска основа буде у складу са циљевима заштите Резервата:

- да доприноси решавању проблема ширења инвазивних врста, посебно на подручју субјединице „Селевењска шума“. Путем конверзије засада инвазивних врста у аутохтоне састојине, основа треба да убрза одстрањивање дрвенастих инвазивних врста са заштићеног подручја;
- као предуслов очувања критично угрожених биљних врста пешчарских травних заједница које су у Србији регистроване само у Резервату, односно, на подручју Суботичко – хоргошке пешчаре, неопходно је редефинисати површине чистина у складу са просторним распоредом индикаторских врста природних станишних типова Резервата;
- да обезбеђује одрживо коришћење шуме као природног ресурса.

Активности:

- одржавање површина у одељењима 2 и 3 у којима је реализована сеча 2002. године (чишћење подраста и кошење инвазивних коровских врста) – активност се реализовала у континуитету сваке године најмање једном, а некад и два пута. Управљач је заједно са локалном заједницом (становништвом) организовао уклањање дрвенастих јединки инвазивних врста, као и стално уклањање подраста. На тај начин су вредности резервата – шумске пешчарске чистине, са одговарајућим животним заједницама, ревитализоване. Такође, кроз програме и сарадњу са Младим истраживачима Србије – Волонтерским сервисом Србије –

међународних волонтерских радних кампова – сваке године је у континуитету од десет година – реализовано уклањање подраста на предметним пешчарским шумским чистинама. Резултати су одлични, а активност – мере активне заштите природе – су представљене као позитиван пример управљања заштићеним подручјем у издању Покрајинског секретаријата – „Управљање природном баштином у Војводини“ – издање из 2015. године. Управљачу је највећа сатисфакција то што су се на наведеним локалитетима појавиле очекиване врсте биљака, животиња и гљива. Активности на континуалном уклањању подраста на предметним локалитетима ће бити настављене и у наредном планском периоду. Један од основних циљева управљача је да се пешчарске шумске чистине у Селевењској шуми одрже и унапреде, поготово, знајући да се популација пешчарске перунике шири, због повољних (новонасталих) услова станишта.

- програмирање даље сече неаутохтоних врста уз даље одржавање сечишта (спречавање зарастања, чишћење од нежељеног подраста), док се не успостави потребне еколошка равнотеже – наведену активност је управљач спроводио уз решење о условима заштите природе надлежног завода за заштиту природе – када корисник шуме није био јасно дефинисан. Будући да је шума тада била „препуштена“ управљачу – тада се он старао и реализовао активности. Међутим, од успостављања новог корисника – управљач више не реализује наведене активности, него се бави само одржавањем постојећих отворених делова – пешчарских шумских чистина. У наредном планском периоду, управљач ће контролисати активности ЈП „Војводинашуме“ и пратити усклађеност са плановима и решењима о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе.
- садња аутохтоних дрвенастих врста у циљу побољшавања структуре станишта – наведена активност није реализована у претходном планском периоду, будући да корисник шуме није био јасно дефинисан. Очекујемо да ће садња аутохтоних дрвенастих врста у циљу побољшавања структуре станишта бити реализована у наредном планском периоду. Управљач ће контролисати активности ЈП „Војводинашуме“ и пратити усклађеност са плановима и решењима о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе.

Уопштено узев, Селевењска шума је у протеклом десетогодишњем периоду, у смислу коришћења и управљања, значајно изгубила своје карактеристике. Дрвенасте јединке свих врста (аутохтоних и алохтоних) су у лошем стању, слабе виталности. Дрвеће се руши и пада – углавном због изражених болести. Наравно, у еколошком смислу, појављују се потпуно другачија станишта са својим природним вредностима, међутим, то нису вредности због којих је ово подручје са субјединицом „Селевењска шума“ заштићено. Даље, појава енормне количине људи на предметном локалитету од почетка мигрантске кризе је значајно допринела уништавању овог шумског екосистема. Поред ломљења, паљења, пилања, ложења грана и стабала, лица су, након што су посекла стабла, правила склоништа и боравила у њима. Такође, сав дрвени материјал, који је био део едукативне инфраструктуре, је уништен (поред мостића, стаза, молова, едукативних табли, уништене су и кућице за птице – вештачке дупље за гнезђење птица певачица и сова у Селевењској шуми). У наредном планском периоду, управљач планира да, кроз сарадњу са корисником – ЈП „Војводинашуме“ обезбеди бољу заштиту овог шумског екосистема, да активно учествује у планирању и свим активностима које се односе на Селевењску шуму. С обзиром да је сада јасно дефинисан корисник шуме, очекујемо да ће њено стање и у еколошком смислу бити унапређено. Учествујући у доношењу планске документације ЈП „Војводинашуме“, управљач је посредно, преко Покрајинског завода за заштиту природе, доставио податке о распрострањењу и свим локацијама строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива. Очекујемо да се сва планска документација која ће бити донета, буде усклађена.

Оно на шта управљач не може да утиче је, како је већ више пута поменуто, појава енормног броја људи која се креће и борава на овом заштићеном подручју, па тако и у Селевењској шуми. Поред директног утицаја на станишта, које се манифестује у гажењу, ломљењу, паљењу, присуство миграната на терену и индиректно утиче на ово заштићено подручје. Услед појаве великих група људи у шуми (некада чак и преко 50 лица), чуварска служба не прати стање, не ради мониторинг, не предузима никакве мере, будући да се осећа небезбедно и угрожено, а такве препоруке је предузеће и добило од представника пограничне полиције (Министарство унутрашњих послова). На основу инструкција наведеног министарства – чувари заштићеног подручја су дужни да обавесте

пограничну полицију о присуству људи на заштићеном подручју – да информишу о локацији и броју лица и да не предузимају никакве друге радње.

Пољопривредно земљиште

Пољопривредно земљиште захвата велики део површина Резервата. Већином је то државно или друштвено власништво. Преовлађују површине регистроване у катастру као ливаде и пашњаци, али има и њива.

У заштитној зони доминирају њиве. Интензивно обрађиване површине на песковитој подлози су врло деградиране, јер је песковита подлога изложена сталној дефлацији, а подземне воде су изложене загађивању и прекомерној потрошњи. Плантажни засади воћа су већим делом обновљени у протеклом планском периоду. Заступљене су и њиве са ратарским културама.

Сви делови Резервата, осим Селевењске шуме су травнате површине. Оне су значајан пољопривредни ресурс за сточарство и то за традиционалне видове коришћења (кошанице и пашњаци).

У режиму заштите II степена (субјединице „Волујски пашњак“, „Сточни пашњак“, „Лофеј“) – могуће је периодично кошење ливада и то, у периоду од јуна до августа месеца, уз поштовање одређених услова заштите станишта (без тешких косачица, остављање травнатих пруга (шавова), поштовање периода гнезђења одређених врста птица и сл.), уз исходовано решење о условима заштите природе.

У режиму заштите III степена (субјединице „Дегелица“, „Богарзо“, „Килапош“) – дозвољено је кошење ливада којима се не угрожава карактер вегетације, као и репродукција птица и друге дивљачи.

Највећи проблем квалитетнијег управљања у циљу заштите природе је тај да су корисници разнолики, да је заштићено подручје на катастарски две општине – Град Суботица и Општина Кањижа, где се реализују приступи изради Програма коришћења државног пољопривредног земљишта. Највећи проблем је, опет, просторно лоше распоређена заштита, при чему не постоји континуитет, простор је расцепкан заштитном зоном, а Уредбом дефинисане забране, спречавају активности нпр. испаше у деловима и на стаништима где је то најпотребније.

Када се уради ревизија (и просторног) концепта заштите овог заштићеног подручја, моћи ће да се разматра идеја традиционалних видова коришћења простора – првенствено сточарства за саме делове Резервата. За заштитну зону потребно је увођење органске пољопривреде или потпуна ревитализација станишта у циљу успостављања еколошких коридора. Планирана ревизија просторног захвата Резервата није реализована и на тај начин није ни мало олакшана организација коришћења пољопривредног ресурса. Како није ревидиран концепт заштите, тако није измењена ни Акт о заштити, па самим тим ни улога управљача у целом систему коришћења пољопривредног земљишта. Државни фонд за заштиту животне средине је, у међувремену, укинут, тако да могућност откупа земљишта од приватних корисника није олакшана, нити изгледна у неком наредном планском периоду.

Активности:

- континуирани рад са корисницима и власницима пољопривредног земљишта на едукацији, презентацији природних вредности њиховог завичаја и развијању пројеката посебног коришћења – планирано је да се активности реализује и у наредном периоду, али, искључиво у односу на активности управљача. Поред саме едукације на терену, што ће и надаље обављати чувари заштићеног подручја – о начину кошења, остављања „шавова“ и потраживања решења о условима заштите природе за активности у заштићеном подручју, управљач ће и у наредном периоду организовати обуку корисника простора и пољопривредног земљишта – кроз разне пројекте и програме. Такође, реализоваће се и обука представника локалних самоуправа у циљу израде квалитетног Програма коришћења државног пољопривредног земљишта, у случају да за то буде било потребе.
- повратак традиционалном сточарењу – крајем трајања пројектног периода – 2020. године, општина Кањижа је покренула иницијативу измене тачака Уредбе о заштити овог заштићеног подручја. Конкретно, измене у делу који се односи на испашу у режиму заштите

II степена. Упућен је допис (почетком 2021. године) Покрајинском заводу за заштиту природе у ком се наводи да постоји велики број корисника државног пољопривредног земљишта који су заинтересовани за испашу на субјединицама у резервату у режиму заштите II степена. Корисници располажу стадима крва, коза и оваца и спремни су да, кроз програм државног пољопривредног земљишта и лицитацију – током одређеног временског периода обављају испашу на предметним површинама. Управљач још увек нема информацију у вези са исходом, али се нада да ће наведено бар покренути иницијативу за ревизијом просторног концепта заштите овог заштићеног подручја, која је требало да се догоди још у претходном планском периоду.

- увођење органске пољопривредне производње у заштитној зони – активност није реализована, или управљач о наведеном није информисан, будући да у заштитној зони заштићеног подручја нема надлежности. На жалост, у заштитној зони овог заштићеног подручја су почели да ничу рибњаци, купалишта и локације за еко – туризам. Наравно, све би то било потпуно у складу са развојем овог региона, да се на тај начин не нарушава водни режим заштићеног и ширег подручја.

Резимирајући ово поглавље, можемо да закључимо да је интересовање за развој пољопривреде на овом заштићеном подручју изузетно велико, али да је за даље планирање и наставак активности, неопходна измена просторног концепта заштите овог заштићеног подручја – ревизија заштите од стране надлежног завода за заштиту природе.

Ловни ресурс

Субјединице Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ су обухваћене површинама два ловишта у две јединице локалне самоуправе – Кањижа и Суботица.

Већи део припада општини Кањижа и ГЈ „Капетански рит“. Овде су обухваћене субјединице :

Селевењска шума (II степен заштите), Богарзо (II степен заштите), Темпломпарт (III степен заштите), Дегелица (II степен заштите), Волујски пашњак (III степен заштите), Ченгеш рампа (III степен заштите), Сточни пашњак (III степен заштите), Килапош (II степен заштите), Траћик (II степен заштите). Овим деловима ловишта непосредно газдује Ловачко удружење „Капетански рит“. Субјединица Лофеј (III степен заштите) је у ловишту ГЈ „Суботичка пешчара“ и њиме непосредно газдује Ловачко удружење „Суботичка пешчара“.

На свим деловима резервата у оба ловишта забрањен је редован лов, осим санитарног и селективног одстрела. За овакве активности је потребно тражити услове заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе. Управљач је током планског периода у више наврата помагао представницима ловачких удружења приликом израде захтева за издавањем решења о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе. У великом броју случајева, исход – услови – је био позитиван и ловцима је био омогућен санитарни излов, највише лисица, зечева и дивље свиње. Последњих година планског периода, управљач је уредно обавештаван у вези са активностима лова на овом заштићеном подручју.

Активности:

- непосредна сарадња са ловцима на терену – последњих година током трајања прошлог планског периода је значајно побољшана сарадња са ловцима оба ловачка удружења. Постоје и даље, извесни проблеми, међутим, кроз разговоре и састанке, интензивно се ради на њиховом отклањању.
- учешће у изради ловних основа у сегменту усаглашавања са циљевима заштите – последњих година је значајно побољшана сарадња са ЈП „Војводинашуме“, које газдују овим газдинским јединицама. Управљач је донекле укључен у израду ловних основа и то посредно, кроз достављање података о стаништима строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива надлежном заводу за заштиту природе.
- едукација и сарадња са ловачким друштвима кроз презентацију природних вредности и развијање пројеката посебног коришћења (уређивање ремиза аутохтоним врстама, оснивање резерватских делова ловишта, праћење стања фауне) – активност је делом реализована у протеклом планском периоду и то, највише, део који се односи на едукацију ловаца о

природним вредностима овог заштићеног подручја и ширег региона. Такође, велики акценат је стављен на проблем криволова и начине како га елиминисати.

У наредном планском периоду ће се наставити све активности које би допринеле унапређењу стања ловне дивљачи у резервату, у еколошком смислу (регулисање бројности, успостављање стабилног еквилибријума). Управљач ће и даље интензивно радити на спречавању криволова и других нелегалних активности који имају везе са ловом, уз наставак сарадње са ЈП „Војводинашуме“ и ловачким удружењима која су актина на предметном простору.

8.2. Развој и уређење простора

Битна претпоставка за остваривање савремене интегралне заштите након ревизије заштите на подручју СРП „Селевењске пустаре“ и непосредног окружења, јесте доношење одговарајуће просторне и урбанистичке документације (просторни план општине, план предела или просторни план посебне намене, сл.). Просторни план предела посебне намене „Суботичке пустаре и језера“ је донет током 2016. године и тренутно је на снази. Међутим, ревизија заштите се није догодила и то је основна сметња код даљег развоја и планирања уређења простора.

Имајући у виду да су за доношење све наведене документације надлежни други субјекти, Управљач се у протеклом десетогодишњем периоду ангажовао на иницирању њихове израде, уз одговарајуће укључивање у процесу рада. Највише успеха је постигнуто код доношења Просторног плана предела посебне намене „Суботичке пустаре и језера“ („Службени лист АПВ“ број 10/2016).

Због непредвиђених околности насталих услед појаве мигрантске кризе у региону, нису доношени посебни планови, који би дефинисали активности на уређивању, изградњи и одговарајућем инфраструктурном опремању локалитета у „Селевењским пустарама“ и ширем подручју. Чак и пројекат, који је управљач реализовао – уређење посетилачких стаза у Резервату на потезу Селевењска шума Лофеј је тренутно у фази стагнације, будући да је порушена и уништена сва посетилачка инфраструктура и да боравак у предметном заштићеном подручју није безбедан.

Управљач ће се у наредном десетогодишњем периоду ангажовати на иницирању израде одговарајуће просторне и урбанистичке документације (просторни план општина), уз одговарајуће укључивање у процесу рада.

9. ПРОСТОРНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА

Према Уредби о заштити Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ (Службени гласник Републике Србије бр. 37/97), подручје Селевењске пустаре ставља се под заштиту као природно добро од великог значаја и сврстава у II категорију заштите и као специјални резерват природе са заштитном зоном чини јединствену целину.

Делови Резервата /Субјединице су:

1. Волујски пашњак
2. Дегелица
3. Богарзо
4. Темпломпарт
5. Селевењска шума
6. Лофеј
7. Траћик
8. Килапош
9. Сточни пашњак
10. Ченгеш рампа

На њима је установљен следећи распоред режима заштите:

1. режим заштите II степена обухвата следећа подручја: Дегелица, Богарзо, Селевењска шума, Траћик и Килапош, површине 301,1273 ха;
2. режим заштите III степена заштите обухвата подручја: Волујски пашњак, Темпломпарт, Лофеј, Сточни пашњак и Ченгеш рампа, површине 375,9080 ха.

На целом подручју Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ забрањује се

- изградња објеката, осим у границама Темпломпарта у традиционалном стилу и промена намене површина;
- прокопавање канала осим реверзибилних, јама за заливање и исушивање мочвара и други радови који би довели до промене водног режима
- изградња рибњака
- отварање позајмишта песка и нафтних бушотина и други радови који могу утицати на морфологију терена и стабилност екосистема
- уношење алохтоних врста биљака и животиња
- чиста сеча шума осим у засадима багрема и еуроамеричких топола
- проредне (узгојне) и санитарне сече шума ако нису у функцији очувања и унапређивања природних реткости и других угрожених врста и њихових станишта
- пошумљавање, осим ако је то у функцији очувања и унапређивања разноврсности вегетације на одређеним деловима резервата
- лов, осим санитарног и селективног одстрела
- употреба хемијских средстава у пољопривредној производњи, осим строго селективних, преоравање станишта ретких врста и површина са природном вегетацијом и извођење других радова који нарушавају њихова станишта, интегритет простора и стабилност екосистема
- сакупљање биљних и животињских врста
- паљење трске и травних површина
- вожња моторима и организовање трка
- депоновање смећа и отварање депонија, као и физичко и хемијско загађење
- сви други видови угрожавања природних реткост и њихових станишта

На целом подручју Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“

обезбеђују се мере заштите и спроводе активности на:

- одржавању оптималног водног режима (довођењем неопходне воде путем одговарајућих хидролошких пројеката, контролом режима подземних вода у контролним бунарима, одржавањем режима мочварних делова резервата приликом регулације подземних вода, обезбеђењем вештачког регулисања режима подземних вода)
- праћењу стања популација биљних и животињских врста различитог степена угрожености и предузимању конкретних мера њихове заштите и очувања, мера на реинтродукцији аутохтоних врста, укључујући и реинтродукцију исконских врста домаћих животиња (подолско говече, рацка овца)
- чишћењу подраста багрема и других дрвенастих и жбунастих врста које обрастају степска, пешчарска и ливадска станишта, ревитализацији и реконструкцији некадашње степске вегетације и спровођењу других мера на очувању разноврсности станишта и вегетације
- уређивању отворених позајмишта песка ради стварања неопходних еколошких услова за живот ретких птица
- спречавању криволова и других радњи којима би се могле уништити или угрозити природне реткости и друге биљне и животињске врсте
- подизању објеката за допунску прехрану животиња, ремиза (озелењавање) за дивљач у контактної зони ауто – пута и испред улазно – излазних отвора на пролазима за животиње и постављању заштитне конструкције за смањење буке на најугроженијим местима
- озелењавању трасе аутопута Е 75, осим врстама *Crataegus monogyna*, *Pyrocantha* sp., *Cotonaester* sp. и ниским чемпресом
- одређивању земљаних некатегорисаних путева чије се коришћење за саобраћај ограничава рампама
- контролисаној презентацији добра (одређивањем пријемног капацитета, односно броја посетилаца у одређено време на одређеним деловима резервата, обезбеђивањем контроле њиховог кретања, одређивањем места за паркирање возила и др.), едукацији и усмереној популаризацији и подизању екокампа
- на сталном праћењу стања екосистема и природних реткости и промена стања после предузимања мера на њиховој заштити и презентацији (мониторинг).

Режим заштите II степена

Ова зона обухвата станишта ретких врста, 1. слатинских пашњака Дегелице, 2. влажне ливаде на подручју Трафика, 3. Килапоша и субјединице 4. Богарзо и 5. Селевењску шуму – значајно станиште ретких и угрожених врста. Највећи део заузимају травне површине влажних ливада и пашњака, затим тршћаци са мозаиком мочварних заједница, а најмање су заступљени фрагменти аутохтоне шумске вегетације.

Према Закону о заштити природе, у режиму заштите II степена, ограничава се и строго контролише коришћење природних ресурса. На овим површинама се могу обављати оне активности које унапређују стање и омогућавају презентацију природног добра, без последица по његове темељне вредности.

За површине у режиму заштите II степена Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“, приоритетни циљ је очување и побољшавање квалитета станишта кроз спровођење мера активне заштите природе.

На овим површинама поред забрана наведених у члану 5 став 1, *Уредбе о заштити*, важи још и следеће:

забрањује се

- ложење ватре и испаша стоке;
- употребљавати хербициде на лаким песковитим земљиштима на подручју Килапош;

У режиму заштите II степена обезбеђују се мере заштите на:

- превентивној заштити од пожара;
- укључивању етно – чарде са додатним садржајима у презентацију резервата;

- довођењу неопходне воде за подручје Богарзо и Траћик и ревитализацији језерца (баре) у Богарзо и (ре)интродукцији аутохтоних врста типичних за овакве биотопе;
- на периодичном кошењу ливада, с тим да се обави у периоду од 13. јуна до 20. августа, а начин кошења ливада прилагоди карактеру вегетације и условима и начинима гнежђења птица;
- затрпавању јама које су отворене ради заливања подземном водом на подручју Богарзо;
- уношењу аутохтоних врста, у складу са начелима разноврстности шумских екосистема и побољшања структура животних заједница;
- ограђивању мравињака рићег шумског мравца у Селевењској шуми;
- постављању вештачких дупљи за гнежђење птица дупљарица и сова;
- очувању мозаика шумских и зељастих животних заједница.

Режим заштите III степена

Ова зона има двојаку улогу. У еколошком погледу, има улогу пуфер појаса (тампон зоне) између границе Специјалног резервата природе и природних фрагмената у режиму заштите II степена. Улога оваквог појаса је ублажавање негативних утицаја са пољопривредних површина и од насеља. Истовремено, има улогу очувања и унапређења станишта уз мудро коришћење природних ресурса. Природне вредности које насељавају овај простор (водоземци, гмизавци, птице), прилагођене су на традиционалне видове коришћења пашњака, ливада и тршњака. Захвата површину од 375,9080 ха. Под овим режимом се налазе: 1. заједнице степског карактера Сточног пашњака, 2. заједнице слатинског карактера Волујског пашњака и 3. мочварна станишта субјединице Лофеј, 4. Темпломпарт и 5. Ченгеш Рампа.

Режим за ову зону утврђује ограничено коришћење природних ресурса и контролисане интервенције и активности у простору усклађене са функцијом заштите.

Поред одговарајућих видова коришћења у пољопривреди, природоликост предела пружа могућност развоја еко туризма и рекреације, што омогућује и режим заштите.

За површине у режиму заштите III степена, важи следећи режим (према члану 5 став 1 Уредбе о заштити):

забрањује се

- исушивање мочварних станишта приликом регулisaња режима подземних вода на подручју Лофеј;

У режиму заштите III степена обезбеђују се мере заштите и активности на:

- реинтродукцији текуница на подручју субјединице „Сточни пашњак“
- рекултивација девастираних терена
- кошењу ливада на начин којим се неће угрожавати карактер вегетације и репродукција птица и друге дивљачи
- изградња информационог центра на подручју субјединице „Темпломпарт“ и других неопходних објеката за организовање туристичких активности
- очување и презентација културно- историјског наслеђа на подручју Темпломпарта, посебно остатка црквике (Темплом) из XIII века
- узгоју традиционалних врста домаћих животиња и пашарењу, осим на подручју Темпломпарта
- уношењу аутохтоних врста биљака и животиња
- обнови бара у природним депресијама од значаја за живот птица

10. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Презентација

Ове активности се реализују у континуитету у циљу стварања представе о природним вредностима подручја Резервата. Недовољно познате и признате вредности живог света и предела Селевењских пустара су главни мотив што се у протеклом планском периоду интензивно радило на стварању позитивне слике о Селевењским пустарама, код посетилаца на локалном и регионалном нивоу. Презентација, промоција и популаризација се остварују кроз следеће активности:

(1) Информисање

Остварује се континуирана сарадња са представницима медија – о чему се надлежно министарство информиса на месечном и годишњем нивоу. Повремено се дају стручне информације и актуелна саопштења, а у наредном планском периоду ће се организовати и специјалне, тематске конференције за новинаре у склопу рада Визиторског центра „Лудаш“. Конкретно, у протеклом планском периоду, највише конференција за новинаре је било организовано поводом реализације међународних волонтерских радних кампова и спровођења мера активне заштите природе. У наредном периоду је планирана организација конференција за медије поводом истраживања, евидентирања нових таксона, не само за ово заштићено подручје, него и за целу Србију и шири регион. Највећи допринос у промоцији заштите природе у целом региону, па тако и за ово заштићено подручје, даје Град Суботица кроз суфинансирање програма заштите и унапређења биодиверзитета кроз еко – кампове, истраживачке и орнитолошке кампове. Поред значаја за спровођење самих истраживања, Град својим средствима омогућује израду промотивног материјала – мајца са карактеристичним врстама за ово заштићено подручје, качкета, еко – туристичких мапа. Све наведено се дели, у циљу промоције, учесницима кампова и другим посетиоцима, истраживачима.

(2) Водичка служба – чувари заштићеног подручја и стручна служба

За потребе школских и организованих посета, чувар заштићеног подручја (и стручни сарадник по потреби) прати групе на терену уз потребна објашњења и надзор кроз активности Визиторског центра „Лудаш“. Током протеклог планског периода, успостављањем едукативне инфраструктуре, уочен је повећан број посетилаца – како појединачних посета, тако и организованих група – ученика основних и средњих школа. Чуварска и стручна служба ће и у наредном планском периоду у континуитету учествовати у организовању и вођењу посетилаца. Од успостављања накнада за коришћење заштићеног подручја – посетицима је понуђена могућност куповине улазнице (више типова), у зависности од броја сати проведених на терену, дужине трајања вођења групе, трајања предавања и слично. Чуvari ће и даље наплаћивати улазнице у резерват, приликом најављених посета. Међутим, са појавом мигрантске кризе, број посетилаца је значајно опао, тачније, последњих година их и нема, осим ретких посета разних удружења планинара и љубитеља природе, који се кратко задржавају, из безбедносних разлога. У наредном периоду, у случају да се ситуација не промени, очекујемо даљи пад броја посетилаца. На жалост, управљач нема начина да спречи кретање неконтролисаних група миграната на терену, а држава не предузима кораке у циљу заштите њених грађана и заштићених подручја.

(3) Издавачки рад

У протеклом планском периоду је реализована штампа (чак и репринт) „Еко – туристичке“ карте целог региона. Затим, штампане су четири књижице у вези са будућим заједничким прекограничним заштићеним подручјем (заједно са Националним парком „Кишкуншаг“ из Мађарске). Штампани су и лифлети који прате едукативну стазу у овом заштићеном подручју – на три језика (српски, мађарски и енглески). Објављиване су и друге публикације, стручни радови у земљи и иностранству, који се односе како директно на ово заштићено подручје, тако и на шири регион и појединачне

врсте. Такође, како је горе поменуто, штампане су мајце са логом овог заштићеног подручја (урађено је чак и брендирање, тј. успостављен је препознатљив лого заштићеног подручја) и са значајним таксонима који се појављују на овом заштићеном подручју. Такође, штампан је и разни пропагандни материјал, који се односио конкретно на пројекте који су реализовани на овом заштићеном подручју (махом IPA пројекти) кроз протеклих десет година.

О свему је, наравно, информисано надлежно министарство кроз годишње и месечне извештаје о остваривању годишњих програма управљања.

У наредном планском периоду, управљач планира репринт „Еко – туристичке“ карте целог региона и штампу разних лифлета и брошура, у случају да се за то укаже могућност. Такође, планирано је да се публикују резултати разних истраживања за које управљач даје подршку. Наравно, све зависи како од финансијских средстава, тако и од заинтересованих истраживача.

Едукативне активности

Садржај ових активности ће се током наредног планског периода заснивати на природној и културној баштини подручја. Едукативне активности ће се реализовати у сарадњи са заинтересованим субјектима путем акција, манифестација, кампова и курсева у склопу рада Визиторског центра „Лудаш“, као и током организованих обилазака овог заштићеног подручја. У случају да се мигрантска криза у догледном периоду не превазиђе, очекујемо да ће наведене активности бити смањене, због појаве мигрантске кризе и небезбедности на терену, чак и да ће престати. Због немогућности вођења организованих група и организовања едукативних кампова – активности на едукацији у директном контакту са ученицима/ студентима и другим заинтересованим групама – постоји велика вероватноћа да ће наведене активности бити и потпуно обустављене.

(1) Едукативна стаза

Едукативна стаза кроз Селевењску шуму и према Лофеју је током протеклог планског периода потпуно уређена. Постављен је мобилијар – дрвени мостови, ограднице, информативне едукативне табле, а дуж стазе су постављене кућице (вештачке дупље) за птице певачице и сове. Током планског периода, едукативна стаза је била у функцији, све до појаве мигрантске кризе, када је мобилијар потпуно уништен, запаљен, а метални делови едукативних табли (лим) су проналажени у тунелима које су лица копала, у циљу пребега у Републику Мађарску. Дуж стазе су остављане (и даље се остављају) енормне количине смећа и разног отпада, које управљач износи из заштићеног подручја. Бунар, који је био део едукативне стазе је у потпуности испуњен смећем (око 4 метра дубине). Шумска етно – кућа (Селевењска чарда) је постепено рушена – елиминацијом и ложењем дрвених делова од стране лица која су илегално боравила у њој, да би се потпуно срушила почетком јануара 2021. године. О свему наведеном је обавештен Међуопштински завод за заштиту споменика културе, будући да је наведени објект (објекти) били под претходном заштитом као културно добро Републике Србије. Такође, за свако појединачно уништавање и демолирање, управљач је обавештавао министарство унутрашњих послова, међутим, починиоци нису могли бити јасно утврђени. На жалост, све активности на едукацији и шетњи кроз ово заштићено подручје су потпуно обустављене из безбедносних разлога. Управљач је, наравно, планирао, како је и планом предвиђено, да у овом заштићеном подручју развија едукативни еко – туризам, као и да унапређује промоцију овог заштићеног подручја, кроз оспособљавање шумске куће у Селевењској шуми – као централне тачке у региону и кроз активности прилагођене Просторном плану предела посебне намене, којим је обухваћено и ово заштићено подручје. Будући да се није десила ни ревизија просторног концепта заштите овог заштићеног подручја, управљач није био у прилици да планира даље уређење и опремање резервата едукативним стазама, због свега наведеног.

У наредном планском периоду, у случају да се значајно не измене околности (престанак мигрантске кризе, ревизија концепта заштите и др.), управљач не планира било какво уређивање и опремање едукативних стаза.

(2) Еко – камп

Управљач ће и током наредног планског периода у континуитету реализовати едукативне еколошке кампове, истраживачко – орнитолошке, као и кампове који на било који начин доприносе промоцији и заштити природе овог заштићеног подручја. Очекујемо да ће сви кампови бити организовани уз врло значајну финансијску подршку Града Суботице, која је препознала значај едукације о заштити природе и заштићеним природним вредностима региона и у претходном планском периоду. Кампови ће, као и до сад, бити организовани кроз сарадњу са разним удружењима љубитеља природе (највише Удружењем љубитеља природе „Riparia“). Очекујемо добре резултате и успешну реализацију циљева. Едукативне активности ће се одвијати кроз рад Визиторског центра „Лудаш“ у Хајдукову, док ће на терену бити обављана истраживања и активности радног кампа. Све активности се планирају у складу са евентуалним мерама заштите од заразних обољења, или неких других још увек непредвидивих околности.

(3) Едукација у природи

У првој половини протеклог планског периода – до појаве мигрантске кризе – одржавани су излети и часови у природи уз стручно припремљен програм у склопу рада Визиторског центра „Лудаш“. Стручна и чуварска служба је активно учествовала у наведеном програму, кроз припрему тема, презентација, тако и кроз само вођење на заштићеном подручју дуж едукативних стаза. Механизам се показао као изузетно добар, али реализација, због наведеног, није могла да се настави и унапреди. Наравно, највећи проблем јесте била појава енормног броја неидентификованих људи, који се неконтролисано крећу и бораве на терену, уз додатно уништавање и девастирање заштићеног подручја, али, поред наведеног, континуирани вишегодишњи проблем је био недовољан број запослених лица код управљача, како испред чуварске, тако и стручне службе. На жалост, то је, генерално, изузетно велики проблем за управљача, јер, потенцијал овог заштићеног подручја, у смислу промоције и едукације, остаје неискоришћен.

У наредном планском периоду, у случају да се значајно не измене околности (престанак мигрантске кризе, ревизија концепта заштите и др.), управљач не планира било какву организовану едукацију у природи.

Туристичко рекреативне активности

Планирано је да пројекције развоја туризма у протеклом планском периоду буду базиране на валоризацији природних вредности, што је, донекле и реализовано.

Она се заснивала на разноликим садржајима: природним вредностима (шума, шумске чистине и прогале, разни типови ливада и пашњака, слатине и мочваре), еколошким предностима (богатство природних реткости, делом очувана станишта), етнографском наслеђу (богата баштина оригиналних занимања, домаћих животиња, градитељских вештина, обичаја и културе), археолошким налазиштима (ископине на субјединици „Темпломпарт“ и другде), географским повољностима (близина градова, саобраћајне могућности, разноликост предела, близина државне границе и коридора 10).

Основни циљ је био да се дефинишу врсте туризма и обим кретања посетилаца који ће задовољити мере и режиме заштите. По обиму и квалитету туристички промет би требало да компензира ограничења у коришћењу природних ресурса и потребе за улагањем у заштиту Резервата. Сви туристички програми би требало да имају карактер „меког“ одрживог туризма без обележја масовности.

Међутим, како је и горе наведено, са појавом мигрантске кризе и небезбедности на терену, а последње две године и због појаве пандемије заразне болести COVID19 и мера које су прописане Уредбом Владе Републике Србије, као и одлуком Штаба за ванредне ситуације Града Суботице, све активности на развоју рекреативног туризма су значајно смањене. Због немогућности вођења организованих група и организовања шетњи са представницима спортских, планинарских, рекреативних удружења и вођење других заинтересованих група и појединаца – активности су потпуно обустављене.

У наредном планском периоду, туристичко – рекреативне активности ће бити базиране на постојећим претпоставкама, а њихова реализација ће највише зависити од околности у времену и

простору. У случају стабилизације мигрантске кризе и успешног превазилажења пандемије наведене заразне болести, очекујемо да ће се активности наставити у складу са планираним, још за претходни плански период.

(1) Излетнички туризам

Традиционални Првомајски уранак се на почетку претходног планског периода одвијао на локалитету код Шумарске куће у Селевењској шуми. Махом су овде долазиле групе пензионера из Хоргоша, будући да је објект био у власништву предузећа из Хоргоша. У међувремену, наведени објект је продат и добио је приватног власника, започела је мигрантска криза и, практично је, све у вези са излетима у Селевењску шуму – обустављено. У почетку је чуварска служба организовала групе излетника, усмеравала на излетничке локалитете, спречавала постављање кампова, међутим, како је одмицао плански период, за тим више није било потребе.

Доласком миграната – неидентификованих лица која се у огромном броју неконтролисано крећу у овом заштићеном подручју, почели су да се јављају „мигрантски кампови“. У почетку су чувари и управљач, уопште, покушавали да уклоне све наведено и да натерају лица да све врате у првобитно стање, али, безуспешно. Након тог је уследила фаза у којој је приликом сваке интервенције позивана полиција, која се најчешће одазвала и упућивала мигранте на локацију прихватног центра у Суботици. Потом, при крају планског периода, срушена је и Шумарска кућа, све што је могло да буде уништено – уништено је и, верујемо да призори катастрофе са огромном количином смећа које остављају мигранти за собом, нису приказ који излетници и посетиоци резервата желе да виде, поготово, када им је угрожена безбедност. Такође, шетња у резервату и организовање било каквих породичних излета постаје велика непријатност, када на сваких сто метара наилазите на трагове илегално ископаних тунела, које представници управљача са представницима министарства унутрашњих послова, покушавају да затрпају. У новије време, чуварска служба затиче велике групе миграната (и преко 50 лица) како на више локација (некада излетничких места) пеку овце, или козе, на отвореном. Све оно што је планирано, делује чак и смешно, у новим, садашњим околностима. Због свега горе наведеног, управљач не планира никакве активности на развијању и промоцији излетничког туризма, док се околности драстично не промене.

(2) Еко– и етно–туризам

Вид туризма који је започео да се развија у окружењу и коме је подручје Резервата могло бити допунски садржај. Као предуслов би било развијање традиционалних видова коришћења, као што су сточарење и производња традиционалних млечних и месних производа на салашу. Развој овог вида сточарства је и потребан, јер се испашом и кошењем у одређеном обиму одржавају пешчарска и степска травна станишта. Током претходног планског периода, дошло је само до успостављања испаше и то само са једним малим стадом крава. На жалост, није урађена ревизија заштите у смислу просторног распореда – концепта заштите и због тога је изостала испаша у режиму заштите II степена, где је уредбом о заштити овог заштићеног подручја – забрањена. Због свега наведеног, елемент традиционалне испаше, или ручног кошења – је изостао као форма етнотуризма. Наравно, за неки будући плански период би било од примарне важности да се овакви видови коришћења и намене простора успоставе.

Такође, није сачињен ни посебан „Програм развоја туристичких функција“, нити су дефинисани обими и динамика развоја ове делатности у склопу рада Визиторског центра „Лудаш“, првенствено због изостанка ревизије заштите овог заштићеног подручја и због мигрантске кризе. Једино је добро што је подручје резервата ушло у просторни обухват Просторног плана предела посебне намене „Суботичке пустаре и језера“.

У предстојећем планском периоду, у случају да се околности не измене – управљач неће планирати никакве активности, или усмеравања развоја еко – и етно – туризма на овом заштићеном подручју.

11. СТУДИЈСКА, ПРОГРАМСКА, ПЛАНСКА И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ

Ради уређивања услова коришћења подручја и уређивања односа са корисницима простора, а у складу са постављеним законским решењима, у протеклом планском периоду су донета следећа програмска и нормативна акта:

- Годишњи програми управљања – радили су се на бази Плана управљања и представљали план његове реализације за дату годину. Динамика и потребна средства за реализацију исказивала су се сваке године у зависности од темпа реализације средњерочног програма.
- Акт о унутрашњем реду и чуварској служби је урађен у складу са Законом о заштити природе, иновiran и усклађен са искуствима из позитивне праксе. *Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ („Службени гласник Републике Србије“, број 70/2014)*
- Акт о накнадама за коришћење заштићеног подручја је, такође, донет у претходном планском периоду. Предметни акт је разрадио систем накнада за коришћење заштићеног подручја а нарочито: коришћење природних ресурса и простора резервата, коришћење за делатности туризма, угоститељства, трговине, снимање филмова, коришћење посебно уређених терена за поједине намене, коришћење имена и знака, услуга управљача и сл. *Одлука о накнадама за коришћење заштићеног подручја Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ („Службени гласник Републике Србије“, број 70/2014)*
Током последњих година важења предметног Плана управљања овим заштићеним подручјем, Одлука о накнадама је усклађена са новим законом о накнадама.

Управљач је учествовао у припремама пројекта и других посебних програма и планова: реализација више ИРА пројеката којим је било обухваћено ово заштићено подручје. Затим, укључивање у рад комисије за израду програма за лицитацију државног пољопривредног земљишта (неколико година је управљач имао свог представника у комисији, накнадно је неколико година учествовао у изради, у смислу консултативних активности). Такође, управљач је у континуитету сарађивао са Покрајинским заводом за заштиту природе – у форми достављања података у вези са локацијама станишта строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива, а касније су ти подаци употребљивани код израде Шумских основа и друге планске документације корисника простора. Управљач је дао велики допринос приликом израде Просторног плана предела посебне намене „Суботичке пустаре и језера“. Све планске активности су уношене/ реализоване у складу са годишњим програмеима управљања овим заштићеним подручјем.

Имајући у виду одредбу члана 13. Уредбе о заштити којом се налаже усаглашавање планова и програма уређења простора, шумских, ловних, водопривредних, пољопривредних и других основа и програма унапређења рибарства и других програма који обухватају заштићено подручје са Просторним планом Републике Србије и овим Програмом и режимима заштите, постојала је обавеза усаглашавања основа и програма донетих од стране корисника земљишта, риболовачка удружења, корисници пољопривредног земљишта. Исто је важило и за урбанистичке и водопривредне планове и основе. На основу информација којима управљач располаже, све што је донето и усвојено од планова – је усклађено са постојећим Планом управљања заштићеним подручјем Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“.

Планом управљања је у овом поглављу предвиђено, тачније, сугерисано доношење – израда Просторног плана посебне намене. План је донет у складу са претпоставком и према динамици коју води Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине: **Просторни план предела посебне намене „Суботичке пустаре и језера“ („Службени лист АПВ“ број 10/2016).**

У наредном десетогодишњем планском периоду ће се наставити са уређивањем услова коришћења подручја и уређивања односа са корисницима простора, а у складу са постављеним законским решењима и биће донета следећа програмска и нормативна акта:

- Годишњи програми управљања – радиће се на бази Плана управљања и представљаће план његове реализације за дату годину. Динамика и потребна средства за реализацију исказиваће се сваке године у зависности од темпа реализације средњерочног програма.
- Припрема пројеката и других посебних програма и планова према динамици и роковима који се утврђују годишњим програмима.
- У наредном периоду је неопходно да управљач учествује у припреми материјала и доношењу докумената који би се односили на режим вода у овом заштићеном подручју – креирање одлуке, или другог документа у вези са режимом вода (**вештачки диктирана динамика нивоа воде**) у окружењу. Неопходно је урадити ревизију водопривредних докумената којима се регулише водни режим појединачних субјединица Резервата, ради потребе усклађивања функције постојећих мелиоративних канала са циљевима заштите. Иницијатива је покренута од стране управљача, неопходно је наставити разговоре са водопривредним предузећима и надлежним заводом за заштиту природе.
- **Важећа Ловна основа** би требало да буде усклађена са режимима заштите, као и са Уредбом о заштити Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“. Управљач ће наставити сарадњу са надлежним – представницима ЈП „Војводинашуме“ и Покрајинским заводом за заштиту природе у усклађивању *Ловне основе* са циљевима заштите овог заштићеног подручја.
- Учествовање управљача у доношењу генералних и детаљних урбанистичких и других планова – континуирана активност.

12. ОБЛИЦИ САРАДЊЕ И ПАРТНЕРСТВА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА НЕПОКРЕТНОСТИ

Интеграција локалног становништва у процесе заштите природе је континуирани кључни задатак и представљала стратешки циљ доброг управљања заштићеним подручјима – не само кроз овај плански период, него и иначе.

Управљач ће и даље радити на томе да, упркос стриктној легислативи, која се из оперативних разлога базира на забранама, локално становништво препозна свој интерес у процесу заштите природе (туристичка валоризација, брендирање производа органске производње, одрживо коришћење биомасе). У некој мери, управљач је успео у наведеном у протеклом планском периоду, кроз активности на спровођењу мера заштите природе, где је локално становништво било стално укључено у послове уклањања подраста и одраслих јединки инвазивних алохотних врста – за биомасу. Систем је изузетно добро функционисао, међутим, Селевењска шума је из нерешеног статуса прешла у статус добијања корисника – ЈП „Војводинашуме“. Од тада управљач више не спроводи активности са локалним становништвом, јер предузеће корисник не прихвата тај вид активне сарадње. Очекујемо да ће се у наредном периоду, кроз разговоре са надлежнима у предузећу корисника Селевењске шуме, наћи сличан модел/ механизам, како би сарадња са локалним становништвом и у наредном десетогодишњем периоду била добра.

Од велике је важности да локално становништво препозна свој интерес у чувању природних вредности и очувању „лепих предела“ као део могућности свог развоја у окружењу заштићеног подручја (еко туризам, брендирање производа традиционалне и органске производње, коришћење био масе и других бенефита). Управљач ће и у наредном планском периоду у континуитету радити на указивању на значај заштићеног подручја, а, такође ће покушавати и да упозна локално становништво и све кориснике простора са „новим“ термином у заштити природе – „екосистемске услуге“ и свим бенефитима које нам елементи и цело заштићено подручје доносе.

Имајући у виду велику заштитну зону и бројне кориснике на овом подручју, Управљач ће тежиште рада и у наредном планском периоду стално базирати на контакту и сарадњи. Прво током планирања активности појединих корисника, ради правовременог усклађивања са прописаним режимима, добијања решења о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе, а затим и током реализације активности.

Са месним заједницама, удружењима грађана и невладиним организацијама које функционишу на подручју Резервата, управљач ће и даље сарађивати по потреби и у одређеним пројектима са циљем уређивања простора и презентације природних вредности подручја. Као континуирану активност у односу на локално становништво и све кориснике простора и непокретности, управљач планира да спроводи следеће:

- Информисаће локално становништво о природним вредностима и мерама које се спровode у циљу заштите природе
- Пружаће помоћ локалном становништву у преласку на делатности које су у складу са заштитом природе подручја – у активност ће бити укључена стручна и чуварска служба, кроз сталне састанке и разговоре у седишту управљача и на терену
- Укључиваће и даље локално становништва у чување природе кроз мреже волонтера чувара – мрежа волонтера који пешке, или бицикловима обилазе заштићена подручја, евидентирају евентуалне прекршаје, трендове ширења популација строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива, као и инвазивних, непожељних врста. О свему евидентираним, чланови волонтери обавештавају чуварску службу управљача и контактирају управљача преко неформалне групе на друштвеним мрежама.
- Тражиће помоћ у конкретним акцијама у спровођењу мера активне заштите (чишћење од инвазивних врста, кошење) – управљач ће од почетка планског периода укључивати локално становништво у активности спровођења мера активне заштите природе. У протеклом

планском периоду је успостављен такав вид сарадње да је одређена породица, или појединац, који формира групу, добила површину у шуми на којој треба да се оформи пешчарска шумска чистина. То би, практично, значило, да је локално становништво уклањало одрасле јединке и подраст инвазивних алохтоних врста и носило биомасу, коју би користило за ложење, или као грађевински материјал. Неформални „споразуми“ су склапани у складу са решењем о условима заштите природе и дефинисали су тачно површину, динамику, период активности и период трајања континуиране активности. На тај начин су отворене пешчарске шумске чистине, уклоњена непожељна биомаса из Селевењске шуме – што представља велики значај за управљача и ово заштићено подручје. Заузврат, локално становништво је добило огрев, тј. дрвни материјал. Све активности су биле усклађене са годишњим програмима управљања за сваку појединачну годину.

Управљач планира да настави наведену праксу, наравно, кроз сарадњу са локалним становништвом и корисником Селевењске шуме – ЈП „Војводинашуме“

13. АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА СПРОВОЂЕЊУ ПЛАНА СА ДИНАМИКОМ И СУБЈЕКТИМА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА

На основу оквира датог кроз дугорочне циљеве и приоритетне мере управљање ће садржавати следеће активности:

13.1. Опште мере заштите

Надзор и праћење стања спровођења прописаних забрана и контролисање начина и обима коришћења у дозвољеним радњама према степенима заштите (имплементација режима и Услови заштите природе) и све остале активности управљања заштићеним подручјем у складу са чл. 68 Закона о заштити природе ће се одвијати у континуитету.

Мере заштите/потребне активности које се односе на укупни простор заштићеног подручја (уједначавање коришћења, кординација корисника, откуп површина, утврђивање стања и оптимизирање режима вода) – реализоваће се у складу са захтевима/ упитима – у континуитету.

13.2. Посебне мере заштите

Организација и реализација активности – реализације посебних мера заштите које се односе на одређене локалитете (ревитализација, активна заштита станишта и врста) – активности ће се одвијати у континуитету.

13.1.1. Опште мере заштите – прописани режими

Спровођење активности управљања:

Организовање и опремање

У периоду трајања претходног планског периода, многе ствари су се измениле – побољшале у односу на организовање и опремање управљача.

Чуварска служба је у значајној мери побољшана у сваком смислу – број и образовање чувара су најбољи до сада. Чуварску службу чине четири чувара (од којих је један шеф чуварске службе), један помоћник чувара и један рибочувар. Чуварска служба је опремљена у складу са важећим правилником у вези са опремањем чуварске службе. Поред униформе, чувари располажу са теренским возилима, рачунарима, ГПС – уређајима, таблетима, догледима, лампама, теренским мобилним телефонима, фотоапаратима и свом другом неопходном опремом. Требало би да број чувара буде већи, међутим, због постојања уредбе у вези са забраном запошљавања, то још увек није изводљиво.

У наредном планском периоду, управљач ће посредно и непосредно радити на повећању броја запослених чувара и рибочувара.

У међувремену је потпуно опремљена зграда Визиторског центра „Лудаш“, која је сад седиште запослених у сектору заштите природе управљача. Поред опремљености канцеларија и смештајног капацитета, зграда располаже лабораторијом која је, такође, опремљена бројним уређајима и инструментима. У сваком смислу, услови, којима сад располаже управљач, су на највишем нивоу икад. Међутим, суштински проблем је недовољан број запослених у стручној служби – недостају запослени одговарајуће стручне спреме и знања који би обављали функцију стручног сарадника. Иако су услови одлични, управљач тешко успева да реализује своје законске обавезе и спроведе циљеве заштите, будући да се стручна служба управљача на пет заштићених подручја, своди на два запослена лица.

У наредном планском периоду, управљач ће посредно и непосредно радити на повећању броја запослених стручних сарадника одговарајуће стручне спреме, знања и вештина.

Недовољан број запослених лица је проблематика коју управљач не може да реши сам, без помоћи других (надлежних) субјеката.

За реализацију свих циљева претходног плана, кључну улогу код финансирања су одиграли Град Суботица, Министарство заштите животне средине и управљач кроз реализацију више међународних пројеката (Interreg, IPA и друго). Управљач очекује да се у наредном периоду, поред наведених субјеката, суфинансирање плана управљања обавља и из приступних и предприступних фондова ЕУ, као и кроз разне пројекте који се дотичу теме климатских промена, еколошких мрежа и Natura 2000 мреже.

Чување и надзор

Чување и надзор заштићеног подручја представља континуирани задатак који се у континуитету реализује у смислу превентивне заштите природних вредности, а у складу са чланом 109 и 110 Закона о заштити природе.

Спроводиће га чуварска служба управљача (која је током протеклог планског периода формирана), кроз активности чувара у сарадњи са осталим корисницима простора и у координацији са њиховим чуварским службама.

Чувар ће надгледати спровођење режима заштите, намену и коришћење површина свих корисника простора, као и посетилаца.

О свим променама насталим у Специјалном резервату природе „Селевењске пустаре“, чувар ће преко чуварске службе и даље, континуирано извештавати стручну службу. Против извршилаца/прекршилаца ће се подносити неопходне пријаве (пријаве инспекцији, прекршајне и кривичне пријаве). Управљач ће и даље по потреби извештавати Покрајински завод за заштиту природе и надлежно министарство у вези са променама у чуварској служби и активностима чуварске службе – законом дефинисаном динамиком.

У планском периоду је планирано да се повећа број стручних кадрова и у континуитету обавља одговарајућа едукација постојећих и нових кадрова, у циљу одговарајућег чувања и надзора природних вредности подручја. Иако су јасно дефинисане и нове функције управљача, број запослених се у протеклом планском периоду није повећао, него је чак и смањен. Са овако малим бројем запослених, управљач веома тешко успева да спроводи своје законом дефинисане обавезе и ускоро неће бити ни у прилици, осим у случају да се нешто драстично промени. Такође, велики проблем који се појавио током претходног планског периода је угрожена безбедност чувара на терену и практично „немоћ“ да се спроводи закон. Управљач је, услед појаве великог броја лица, која се неконтролисано појављују и крећу на терену, увео праксу да чувар не може да обилази терен сам, него искључиво у присуству другог чувара. На тај начин се смањују могућности распореда чуварске службе по другим заштићеним подручјима и – у сваком случају – заштита природе трпи. Чак ни чувари у пару нису у могућности да се на било који начин супротставе великим неконтролисаним групама, а без заштите државе, тачније, континуиране подршке од стране представника органа министарства унутрашњих послова. Чак је и препорука да се у случају да чувар затекне велике групе миграната на терену обавести полиција и да се ништа не предузима. Поред физичке несигурности и незаштићености, чувари трпе и последице моралне несигурности, будући да су спречени да спроводе одредбе закона о заштити природе и да свакодневно гледају како се станишта строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива уништавају и деградирају, а они, чији је задатак да то спрече, не могу да реагују.

Претпостављамо да је за већину грађана без било какве еколошке свести наведено несхватљиво, али, како је и горе поменуто, наша чуварска служба је састављена од појединаца који воле природу, баве се заштитом природе, воле свој посао и предано га раде и, колико год то несхватљиво звучало, услед немогућности реаговања, они губе мотивацију.

Очекујемо да ће се слична ситуација поновити и у наредном планском периоду, осим у случају да надлежни не предузму конкретне кораке и спрече боравак неконтролисаним групама на терену.

За успешан рад и развијање чуварске службе, највећи допринос је дала Градска управа Суботице, Министарство заштите животне средине и управљач – кроз средства накнада за коришћење заштићеног подручја, сопствена средства и кроз разне међународне пројекте. Управљач очекује да се у наредном периоду, поред наведених субјеката, суфинансирање плана управљања обавља и из приступних и предприступних фондова ЕУ, као и кроз разне пројекте који се дотичу теме климатских промена, еколошких мрежа и Natura 2000 мреже.

Праћење стања

Послове праћења стања ће и у наредном периоду спроводити чуварска служба на терену, као и, делом, стручна служба уз подршку стручних сарадника надлежних институција (Покрајински завод за заштиту природе, Природњачки музеј и друге). Поред праћења стања, управљач ће наставити свој рад на мониторингу станишта заштићених и строго заштићених врста биљака, животиња и гљива, као и на тренду њиховог повећања, као и смањења популација инвазивних алохтоних врста биљака.

Подаци са терена ће се и даље уносити у теренске дневнике чуварске службе, а сви подаци ће се накнадно уносити у централну базу података сектора заштите природе.

Наша база података и систем вођења података су представљали добар пример другим управљачима, који је у више наврата похваљен од стране надлежне инспекције.

Вођење наведене базе података ће и даље обављати стучни сарадник за заштиту природе и координатор чуварске службе, као и стручни сарадник за управљање пројектима.

Резултати претходног планског периода су изузетно добри – поред евиденције прекршаја у режимима заштите, управљач располаже базом података у вези са распрострањењем строго заштићених и заштићених врста биљака и животиња. Наведени подаци се континуирано достављају надлежном заводу за заштиту природе и министарству и представљају основ за израду свих планских докумената (у вези са заштићеним подручјима). Наведени подаци управљача се посредно, преко завода за заштиту природе, достављају и свим другим корисницима простора, који, такође, податке користе приликом израде својих планских докумената. Активности се реализују континуирано.

За успешно праћење стања, највећи допринос је дала Градска управа Суботице, Министарство заштите животне средине и управљач – кроз средства накнада за коришћење заштићеног подручја, сопствена средства и кроз разне међународне пројекте. Управљач очекује да се у наредном периоду, поред наведених субјеката, суфинансирање плана управљања обавља и из приступних и предприступних фондова ЕУ, као и кроз разне пројекте који се дотичу теме климатских промена, еколошких мрежа и Natura 2000 мреже.

Обележавање

Обележавање заштићеног подручја Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ је континуирана активност управљача. У протеклом планском периоду, обележавање је урађено у више наврата у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добара (Службени гласник РС бр. 30/92, 24/94 и 17/96). У наведеном периоду је у више наврата урађено потпуно обележавање, а сваке године је рађена обнова поломљених, отуђених, или потпуно уништених елемената стубова и табли за обележавање.

Едукативне стазе на овом заштићеном подручју су, такође, биле обележене, међутим, услед појаве мигрантске кризе и великог броја неидентификованих људи који се неконтролисано крећу по заштићеном подручју – табле су уништене, делови мобилијара запаљени. О свему наведеном је детаљно написано у претходним поглављима извештаја.

Управљач ће наставити своје законске обавезе на редовном обележавању овог заштићеног подручја. Друга, додатна обележавања, постављање едукативних табли, или неког другог мобилијара, управљач неће реализовати до престанка мигрантске кризе, с обзиром да није у прилици да постављени мобилијар и сачува од уништавања од стране вандала.

За успешно обележавање, највећи допринос је дало Министарство заштите животне средине и управљач – кроз средства накнада за коришћење заштићеног подручја, сопствена средства и кроз разне међународне пројекте. Управљач очекује да се у наредном периоду, поред надлежног министарства, суфинансирање плана управљања обавља и из приступних и предприступних фондова ЕУ, као и кроз разне пројекте који се дотичу теме климатских промена, еколошких мрежа и Natura 2000 мреже.

Документационо-информациони систем

Одређена научна и стручна литература интердисциплинарног карактера, као и радови проистекли обрадом резултата добијених праћењем стања и мониторингом подручја Селевењске пустаре депоновани су код управљача. Њима се придружује катастар парцела подручја, постојеће карте, просторно – планска документација и сл., што је основа информационо – документационог система у изради.

У циљу реализације програмских задатака, остваривање и обављање функција заштите природе и управљања целим подручјем, неопходно је установљивање савременог информационог система, на чему је управљач и током протеклог десетогодишњег периода интензивно радио. Уочава се, наравно, значајан напредак у односу на претходни период, али, због недовољног броја запослених стручних лица, са одговарајућим вештинама и знањима, наведено се није развило у складу са постојећим потенцијалом. Током претходног планског периода, у развијању информационог система, неопходно је било ускладити следеће елементе:

– кадрове	☒
– опрему	☒
– базе података	☒
– поступке обраде и коришћења	☒ / ☒
– комуникационе медијуме	☒ / ☒

Како се и види, управљач је током претходног планског периода само донекле успео у наведеном. Све активности које су зависиле од организације и могућности управљача – реализоване су. Будући да је кадровски (у броју стручних сарадника) управљач данас, чак и у горој позицији него пре десет година, јасно је да су циљеви из плана у односу на поглавље „документационо – информациони системи“ – само делом могли бити реализовани. Наравно, иако је планирано да одређене институције и установе постану центар, где ће се сливати подаци из база података свих управљача, то се није догодило, или се догодило у знатно мањем обиму од очекиваног. То је, такође, велика сметња и пропуст, који све активности пролонгира, што није у интересу ни управљачу, а ни систему заштите природе и Републици Србији.

За наредни десетогодишњи плански период, предвиђен је сталан рад на свим сегментима документационо – информационог система. Очекујемо да ће управљач бити у прилици да запосли школоване, стручне, вредне и квалитетне раднике, који ће успети да одговоре на изазове. Такође, надамо се да ће Завод за заштиту природе постати центар, тачније, обједињена функционална база у којој ће се налазити, доступни и примењиви подаци. Крајем протеклог планског периода, појавили су се наговештаји наведеног. Такође, очекујемо да ће, исто тако нека институција/ установа, постати функционална база за податке о Natura 2000 врстама, будући да управљач већ годинама прати стање популација наведених таксона (листе доставља кроз годишње програме управљања и извештаје на годишње програме управљања).

За активности које су се реализовале, највећи допринос је дала Градска управа Суботице, Министарство заштите животне средине и управљач – кроз средства накнада за коришћење заштићеног подручја, сопствена средства и кроз разне међународне пројекте. Управљач очекује да се у наредном периоду, поред наведених субјеката, суфинансирање плана управљања обавља и из приступних и предприступних фондова ЕУ, као и кроз разне пројекте који се дотичу теме климатских промена, еколошких мрежа и Natura 2000 мреже.

Стручна сарадња

Административна, стручна и експертска сарадња се одвија континуирано са свим институцијама из система заштите природе, као и научним и стручним организацијама које се баве проблематиком која је у вези са реализацијом циљева заштите природе у Специјалном резервату природе

„Селевењске пустаре“. Управљач планира да настави сарадњу са следећим институцијама, органима и установама:

- Министарствима Републике Србије надлежним за питања заштите животне средине, пољопривреде, водопривреде, урбанизма, науке, просвете и културе;
- Покрајинским секретаријатима надлежним за животну средину и одрживи развој, пољопривреду, водопривреду, урбанизам, науку, просвету и културу
- Покрајинским заводом за заштиту природе
- Општинским управама надлежним за питања животне средине, пољопривреду, водопривреду, урбанизам, науку, просвету и културу
- Грађевинским факултетом у Суботици
- Јавним водопривредним предузећем „Воде Војводине“
- Јавним предузећем „Војводинашуме“
- Међуопштинским заводом за заштиту споменика културе Суботица
- другим стручним и научним институцијама

Управљач ће и надаље у континуитету сарађивати и са представницима разних стручних и научних институција. Очекујемо наставак реализације започетих вишегодишњих пројеката, као и почетак реализације нових једногодишњих/ вишегодишњих пројеката, који ће, очекујемо дати значајан допринос, како науци и заштити природе у Србији, тако и за развој базе података управљача. Кроз месечне и годишње извештаје о остваривању годишњих програма управљања овим заштићеним подручјем, управљач ће у континуитету достављати податке надлежном заводу за заштиту природе и министарству.

За активности које су се реализовале, највећи допринос је дала Градска управа Суботице, Министарство заштите животне средине и управљач – кроз средства накнада за коришћење заштићеног подручја, сопствена средства и кроз разне међународне пројекте. Управљач очекује да се у наредном периоду, поред наведених субјеката, суфинансирање плана управљања обавља и из приступних и предприступних фондова ЕУ, као и кроз разне пројекте који се дотичу теме климатских промена, еколошких мрежа и Natura 2000 мреже.

Планирање и спровођење мера противпожарне заштите

Заштита заштићеног подручја Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ од пожара је базирана на спровођењу мера превенције од ширења пожара приликом спаљивања заостале вегетације на ораницама које се налазе око подручја. Будући да су поменуте активности сезонског карактера, чуварска служба ће и надаље у том периоду спроводити појачани надзор, контролу и праћење активности. Очекује се да ће се због ветра, као и у претходном планском периоду, пожари ширити на заштићено подручје, ван ораница, што, ће чуварска служба, уз надлежне субјекте, покушати да спречи. О, евентуалним пожарима, управљач ће уредно извештавати Покрајински завод за заштиту природе (преко посебних извештаја), као и надлежно министарство кроз месечне и годишње извештаје о реализацији годишњих програма управљања. Процена штете ће бити рађена, у случају да се утврди идентитет починиоца, или у случају да се из неког разлога определи за наведено.

Поред деловања у ванредним ситуацијама, када се пожари већ догоде, управљач ће и даље континуирано обављати активности у циљу спровођења мера противпожарне заштите у сарадњи са осталим корисницима простора:

- реализоваће се свакодневно праћење климатских услова и стања горивог материјала у циљу процене тренутне опасности од појаве пожара
- организовано осматрање и обавештавање о појави пожара током пожарних сезона
- на изузетно угроженим подручјима, као што су стари комплекси бора, или велике површине под травнатом вегетацијом, обављање свакодневног надзора
- локалитети излетишта се налазиле под контролом употребе и ложења ватре

- заштита од пожара ће се и у наредном периоду реализовати у сарадњи са пољоочуварском службом
- приликом појаве пожара, реализоваће се сарадња са Ватрогасном службом Министарства унутрашњих послова града Суботице и општине Кањижа
- противпожарни апарати у згради Визиторског центра „Лудаш“ и у теренским возилима ће се и даље одржавати у континуитету
- управљач ће континуирано, на терену и у просторијама управљача, организовати предавања, разне обуке и презентације у вези са забраном намерног паљења ораница и у вези са штетношћу таквог поступка. Без обзира на наведено, што је реализовано и у претходном планском периоду, пожари су се дешавали готово без изузетка сваке године у пролећном периоду.

За активности које су се реализовале, највећи допринос је дала Градска управа Суботице, Министарство заштите животне средине и управљач – кроз средства накнада за коришћење заштићеног подручја, сопствена средства и кроз разне међународне пројекте. Управљач очекује да се у наредном периоду, поред наведених субјеката, суфинансирање плана управљања обавља и из приступних и предприступних фондова ЕУ, као и кроз разне пројекте који се дотичу теме климатских промена, еколошких мрежа и Natura 2000 мреже.

Мере заштите непокретних културних добара

Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ има одређен број непокретних културних добара, археолошких налазишта.

Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица као надлежна институција прописала је *Мере заштите* својим решењем бр.242–2/19 Од 27.02.2009. из којих се виде локалитети по катастарским парцелама и услове заштите које на овим локалитетима треба спроводити. На жалост, иако је управљач у континуитету упозоравао, овај циљ се није реализовао. Уништено је најмање једно културно добро – у поступку заштите. У питању је такозвана „шумска кућа“, или „етно – чарда“ која је виђена у простору као центар еко – туризма у региону. Услед појаве великог броја неидентификованих лица, која се неконтролисано крећу (од појаве мигрантске кризе) на терену, наведени објектат је срушен, а, како сада делује, још један објектат – „Магазин за жито“ – који није на заштићеном подручју, али јесте у заштитној зони заштићеног подручја – ће ускоро да се сруши. Управљач је о свему обавештавао надлежни Међуопштински завод за заштиту споменика културе, као и представнике министарства унутрашњих послова и Министарство заштите животне средине, кроз месечне и годишње извештаје.

У наредном планском периоду, управљач ће наставити да обавештава надлежне институције у вези са (евентуално) насталим променама на објектима непокретних културних добара. Чуварска служба ће, у складу са својим надлежностима и у наредном периоду покушати да спречи и онемогући уништавање и девастирање културних добара у оквиру овог заштићеног подручја.

Међународна сарадња

Заштићено подручје Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“, које се налази на граници са Републиком Мађарском (простире се уз саму границу), је заједно са другим природним добрима овог региона (Специјални резерват природе „Лудашко језеро“, Парк природе „Палић“ и Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“) део пројекта будућег заједничког прекограничног заштићеног простора које је под називом “Körös-ér” (Речица Киреш) дефинисаног министарским протоколом Републике Србије и Републике Мађарске из 1997. године.

Јуна 2004. године потписан је *Споразум о сарадњи* између Јавног предузећа „Палић–Лудаш“ и Управе Националног парка Кишкуншаг, управљача заштићених природних добара Мађарске у међуречју Тисе и Дунава. Споразум је обновљен и допуњен током децембра 2013. године. Иницијално, Споразумом је предвиђена размена искустава, сазнања, информација, стручних екипа (стручне и чуварске службе и других истраживача) и њиме се подржава систематска сарадња

стручњака и чувара природе са обе стране границе. Такође се подржава заједничко наступање на појединим конкурсима за пројекте, нарочито ИПА и коришћењем других могућности које се реализују на заштићеним подручјима о којима се старају.

У односу на Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ то је значило сарадњу и обуку у следећим сегментима :

- методама управљања /газдовања пустарама, влажним подручјима и слатинама
- развијању и организацији будућег заједничког прекограничног природног добра
- рад на заједничким програмима заштите и унапређењу методологије праћења стања и праћењу стања популација строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива (шафрањика, слепо куче, модровране)
- рад на заједничкој бази Natura 2000 врста

Како је и предвиђено – активности су се реализовале континуирано и то веома успешно. Предвиђене су биле годишњим програмима управљања и реализоване су све у потпуности, чак и више у односу на очекивано. Суштински, сви циљеви су успешно реализовани и реализују се у континуитету: издавачка активност (двојезичне књижице) – четири посебна издања која уводе и промовишу ново, будуће, заштићено прекогранично подручје. Размењивана је чуварска и стручна служба; дешавале су се разне обуке и радионице са обе стране границе. Значајно је поменути да је управљач овог заштићеног подручја сва значајна искуства и методологију којом ради, преузео од управљача заштићених подручја у Мађарској – Националног парка „Кишкуншаг“. Њихова несебична помоћ, подршка и првенствено однос поштовања према институцији управљача, је у многоме допринео да Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ оствари своје управљачке циљеве.

Управљач ће у наредном планском периоду наставити добру сарадњу са представницима Националног парка „Кишкуншаг“ из Републике Мађарске и, сигурно је и значајно унапредити.

За активности које су се реализовале, највећи допринос је дала Градска управа Суботице, Министарство заштите животне средине и управљач – кроз средства накнада за коришћење заштићеног подручја, сопствена средства и кроз разне међународне пројекте. Управљач очекује да се у наредном периоду, поред наведених субјеката, суфинансирање плана управљања обавља и из приступних и предприсступних фондова ЕУ, као и кроз разне пројекте који се дотичу теме климатских промена, еколошких мрежа и Natura 2000 мреже.

13.1.2. Опште мере заштите – мере заштите укупног простора Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“

Мере заштите/потребне активности које се односе на укупни простор заштићеног подручја (уједначавање коришћења – одрживи видови, кординација корисника, откуп површина) – активности ће се реализовати у континуитету и наставиће се оно што је започето. Планира се наставак досадашњих, започетих активности, као и започињање активности које су у потпуности изостале, пошто нису зависиле искључиво од управљача.

- Програм откупа/ замене површина – започињање
- Израда стручне подлоге за пројекат откупа парцела у приватном власништву (катастарски подаци, картографски, ГПС мерења и калкулације) – на два заштићена подручја којима управљамо (СРП „Лудашко језеро“ и ПП „Палић“) се наведено реализовало, али, искључиво због спровођења међународног пројекта, тачније, да би се пројекат реализовао и средства обезбедила, неопходна је била реализација горе наведеног. Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ је, на жалост, далеко од реализације програма откупа/ замене површина, с обзиром да се просторно налази на две општине (град Суботица и општина Кањижа); још увек није урађена ревизија просторног концепта заштите; у току је мигрантска криза; држава не показује заинтересованост за наведено – да се откупе површине које су у приватном власништву, а на заштићеном подручју (а, још увек није ревитализован ни некад постојећи, па укинут, фонд за заштиту животне средине). Иако је ово једна од најзначајнијих мера и, практично, предуслов за све друге опште и посебне мере – наведено се није реализовало у претходном планском периоду.

Очекујемо сличну ситуацију и у наредном планском периоду, у случају да се околности не измене.

- План коришћења пољопривредног земљишта у функцији заштите природних вредности – код ове мере је, донекле, дошло до помака. Пред крај трајања протеклог планског периода, инспекцијска служба општине Кањижа је иницирала ревизију просторног концепта заштите код Покрајинског завода за заштиту природе. Предлог се односио на измену забрана активности испаше у режиму заштите II степена. Управљач је, наравно, подржао наведену идеју, будући да је јасно да без испаше на предметним локалитетима, мере заштите неће бити испуњене. Надамо се да ће наведена иницијатива допринети бржој ревизији заштите овог заштићеног подручја, као и измени Уредбе о заштити, у сваком смислу. Активност је делимично реализована. На делу заштићеног подручја, које је под управом Града Суботице, мала површина представља део државног пољопривредног земљишта. Управљач је тражио изузеће из Програма, што је, начелно и реализовано. Међутим, ситуација на терену је другачија. Извесном кориснику је додељена предметна површина кроз лицитацију – програм коришћења пољопривредног земљишта, али је решење о условима заштите природе (би требало да буде) уграђено у уговор. С обзиром да је годинама уназад ово велики проблем за управљача, који није могао да се реши кроз разговоре са градском управом и министарствима, управљачу је остала једина могућност да разговара и упуту корисника земљишта у вези са мерама заштите, што је он и урадио.

Очекујемо сличну ситуацију и у наредном планском периоду, у случају да се околности не измене.

- Програм едукације о алтернативним видовима пољопривреде у сарадњи са специјалистичким организацијама и удружењима – у почетку планског периода, када је код управљача било запослено више стручних сарадника одговарајућег профила и потребног знања, управљач је учествовао у наведеној едукацији и промовисао је различите видове органске пољопривреде, пољопривреде која је у складу са заштитом природе и слично. Последњих пет година – управљач, на жалост, нема довољан капацитет да реализује ни основне обавезе. Разна удружења грађана су, како на територији Суботице, тако и Кањиже, успешно промовисала све наведено. Корисницима простора је приступ занимљив, разумеју узрочно – последичну везу, међутим, без субвенција и оквира које би држава дала, они нису у могућности да се понашају у складу са предложеним. Финансијски гледано, кориснику простора је органска пољопривреда изузетно неповољна, скупа и непредвидива. Без системске подршке државе корисницима простора и управљачу, ово ће остати само у форми едукације и промоције и у наредном планском периоду.
- Програм развоја туристичких функција – у делу који се односи на развој туристичких функција је све детаљно описано. На почетку планског периода је започела идеја, донет је чак и Просторни план предела посебне намене, међутим, услед појаве мигрантске кризе – све активности су обустављене, како због безбедносних разлога, тако и због бесмисленог губитка времена и снаге (с обзиром на свакодневно уништавање и девастирање свега на терену). Активност – мера – није реализована, иако је започета.

Очекујемо сличну ситуацију – да се активност неће реализовати ни у наредном планском периоду, у случају да се околности не измене.

- Пилот пројекат јачања аутохтоних шумских фрагмената – наведено се није реализовало, будући да је корисник Селевењске шуме тек однедавно јасно дефинисан и познат (ЈП „Војводинашуме“). Управљач је радио на јачању пешчарских шумских чистина, као облику станишта, изузетно значајном за ово заштићено подручје. Све је детаљно описано у делу који се односи на шумарство, тј. шуме.

Управљач очекује да ће у наредном планском периоду бити настављена добра сарадња са корисником Селевењске шуме – ЈП „Војводинашуме“ и да ће се активност успешно реализовати.

- Програм утврђивања стања водног ресурса и Студија унапређења стања хидроресурса – није реализовано, због непостојања саговорника. Управљач је годинама покушавао да покрене

иницијативу, како са надлежним општинским/ градским управама, тако и са надлежним водопривредним предузећем и Покрајинским заводом за заштиту природе. Резултата није било, осим конкретних података прикупљених кроз међународни IPA пројекат, који је на основу резултата чак и пружио смернице даљим процесом управљања водама на овом подручју. Наведено је детаљно описано у делу који се односи на водни режим овог заштићеног подручја.

Управљач ће наставити да иницира састанке, као и израду/ ревизију водопривредних докумената којима се регулише водни режим појединачних субјединица Резервата, ради потребе усклађивања функције постојећих мелиоративних канала са циљевима заштите.

- Пројекат хидротехничких радова на унапређењу стања водног ресурса – није се реализовало у претходном планском периоду. Разлог је наведен у претходној тачки. Управљач ће у наредном планском периоду ће наставити да иницира израду пројекта хидротехничких радова.
- Просторни план посебне намене или План предела заштићено подручја Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“. Мера – активност је у потпуности реализована кроз доношење Просторног плана предела посебне намене „Суботичке пустаре и језера“ („Службени лист АПВ“ број 10/2016). Управљач је дао велики допринос у изради Плана, како активностима на терену, тако и доставом свих релевантних података којима располаже. У наредном планском периоду, задатак управљача је да упозна све субјекте на терену и кориснике простора у вези са постојањем оваквог плана и његовог обавезујућег карактера.

13.2. Посебне мере заштите

Спровођење посебних мера заштите, које се односе на одређене локалитете (ревитализација, активна заштита станишта и врста) ће се и даље одвијати у континуитету. Организација и реализација активности посебних мера заштите на одређеним локалитетима (активна заштита станишта и врста) ће се реализовати кроз динамику која ће бити дефинисана годишњим програмима управљања и то у зависности од количине расположивих средстава, запослених и других неопходних ресурса.

Планирање и реализација свих посебних мера заштите ће се усклађивати са даљим мониторингом флористичких реткости у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе.

На основу картирања, праћења стања, мониторинга и процена стања из претходног планског периода, управљач ће посебан акценат ставити на следеће активности:

1. Чишћење станишта строго заштићених врста од алохтоне дрвенасте вегетације
2. Спречавање обрастања багрема на пешчарским и степским стаништима заштићених врста на шумском земљишту
3. Спречавање обрастања дрвенасте вегетације на пешчарским и степским стаништима заштићених врста на шумском земљишту
4. Ревитализација степских и мезофилних пашњака; Будући да је испаша забрањена у режиму заштите II степена, активности на испаша и ревитализацији степских и мезофилних пашњака ће се реализовати само у режиму заштите III степена, до измене акта о заштити, као и целог просторног концепта заштите природе на овом заштићеном подручју.
5. Побољшање хидролошких услова (описано детаљно у више поглавља које се односе на водни режим и управљање водама у целом региону).

Аутор фотографија: Иван Ласло Пајић

Аутор фотографије: Левенте Секереш

14. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ДРУГЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШАВАЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА У УПРАВЉАЊУ ЗАШТИЋЕНИМ ПРИРОДНИМ ДОБРОМ

14.1. Финансијске потребе и извори средстава

Сходно члану 69. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18 – др. закон и 71/2021), финансијска средства за заштићена подручја од националног интереса, односно за реализацију њихових планова и програма управљања обезбеђују се из буџета Републике Србије, накнада за коришћење заштићеног подручја, прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем, средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе, донација, поклона и помоћи и других извора у складу са законом. Истим чланом тог закона утврђено је да се средства буџета првенствено користе за финансирање радова и других трошкова на:

- 1) чувању, одржавању и презентацији заштићених подручја (успостављање, опремање и обука чуварских служби, обележавање, одржавање унутрашњег реда, медијско и друго јавно приказивање вредности, санација деградираних површина, управљање отпадом, развој информационог система и друго);
- 2) управљању посетиоцима (изградња улазних станица, едукативних и визиторских центара, штампање материјала намењених посетиоцима и друго);
- 3) регулисању имовинско-правних односа (откуп или замена земљишта, накнада власницима и корисницима непокретности за ускраћивање и ограничавање права коришћења, нанету штету или друге трошкове које имају у вези заштите);
- 4) праћењу и унапређењу стања заштићених подручја (мониторинг, реинтродукција, рекултивација и друго);

5) уређењу простора и одрживом коришћењу природних ресурса (програми, планови и пројекти развоја екотуризма, органске пољопривреде и друго).

Део буџетских средстава обезбеђује се из субвенција за заштићена природна добра од националног интереса које се сваке године утврђују Законом о буџету Републике Србије и додељују управљачима заштићених подручја од националног интереса на основу посебних уредби Владе којима се утврђује распоред и начин и поступак доделе средстава субвенција.

Политика расподеле средстава субвенција, у оквиру укупних средстава утврђених Законом о буџету, подразумева да управљач заштићеног подручја у једној години може добити већа средства а у другој мања, у зависности од значаја и приоритета субвенционисаних радова и активности, тако да та средства не морају имати континуирани раст у десетогодишњем периоду, односно појединим управљачима у некој години могу бити значајно умањена а другим повећана, уколико се ради о завршетку започетих или започињању нових пројеката који су од општег интереса.

Сагласно планираним активностима и задацима, који су као законска обавеза и стручна потреба постављени Планом управљања СРП „Селевењске пустаре“ за период 2022–2031. године, имајући у виду величину и режим заштите у заштићеном подручју и планиране различите радове и улагања на уређењу, промоцији и презентацији, односно развоју свих функција овог заштићеног подручја, посебно на праћењу стања, процењује се да су за реализацију плана управљања просечно годишње потребна финансијска средства у износу око **5,266,676.00** динара, односно укупно у десетогодишњем периоду **52,666,760.00** динара. Планирано учешће средстава буџета Републике Србије, с обзиром на реалност економске ситуације и оскудице државних средстава, је око **34,24 %**, односно **18.033.000,00** динара за цео десетогодишњи период, при чему већи део тих средстава, у износу **34,633,760.00** динара треба да се обезбеди преко других извора – Града Суботице, накнада за коришћење заштићених подручја, разних међународних пројеката, као и из буџетског фонда за заштиту животне средине.

Годишње учешће средстава субвенција из буџета у укупним средствима за финансирање плана управљања је константно и у највећем броју година износи **1.803.300,00** динара. Једина значајнија разлика се појављује у плану за 2025. годину, када се очекује већа подршка државе, конкретно, за реализацију набавке теренског возила и то у износу од **3,249,323.53** динара. Процењено је да ће постојеће возило до тада успети да обавља функцију обиласка терена.

У конкретном финансијском планирању, кроз годишње програме управљања, средства из буџета Републике Србије за 2025. годину биће планирана у оквиру лимита на размену министарства надлежног за послове заштите животне средине који ће бити опредељени од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима. Уколико средства из буџета Републике Србије у наведеним годинама буду додељена у износу мањем од планираног у Плану управљања, извршиће се измене истог ради усклађивања са одобреним средствима.

Свакако, ближе и прецизније финансијско планирање у временском оквиру од десет година је неизвесно, поготово што је одређена неизвесност присутна и у финансијском планирању годишњег програма управљања.

За извршење обавезних, законом утврђених послова управљача (чување, одржавање, презентација, праћење и унапређење стања), средства износе просечно годишње око 5.286.676,00 динара и очекује се да држава, која је прогласила заштиту, у тим трошковима учествује са најмање 34,2 % или око 1.823.300,00 динара и да се та средства редовно обезбеђују. Остали послови (истраживачки и образовни рад, уређење простора), могу се у зависности од финансијске ситуације и припремљености документације планирати са мањим или већим средствима или одлагати. Што се тиче сопствених прихода управљача, планирају се средства (највише до **234,250.00** динара годишње) из услуга, донација, поклона. Накнаде за коришћење заштићеног подручја, које су законом утврђене и планирају се средства на годишњем нивоу до **1,993,276.00** динара. Такође, очекује се да и Град Суботица учествује у финансирању плана управљања средствима у износу до **1,235,850.00** динара на просечном годишњем нивоу, пре свега за суфинансирање годишњих трошкова стручне службе, за унапређење биодиверзитета у региону Суботице – кроз едукативне и научноистраживачке кампове и суфинансирање спровођења мера активне заштите природе.

14.2. Материјалне претпоставке

Свакодневна пракса показује да системски многа питања нису јасно решена и да постоји сталан недостатак средстава за реализацију чак и основних послова у заштити добра као што су: редован надзор, праћење стања, активне мере заштите, стручни кадар и опрема.

Полазећи од наведених законских решења и текућег стања а имајући у виду да је средњерочним Програмом планирана реализација великог броја задатака и законских обавеза, неопходно је створити услове да се средства обезбеђују из свих потенцијалних извора.

Сектор заштите природе у Јавном предузећу „Палић-Лудаш“ је организован у функцији реализације управљања заштићеним подручјима. Стручна служба је задужена за планирање, програмирање, управљање пројектима, праћење стања, извештавање и надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обавља послове чувања, праћења стања и мера активне заштите природе (извођење неких мера и праћење и надзор над реализацијом на терену). У оквиру Стручне службе се такође обављају послови сарадње са корисницима и власницима катастарских парцела у заштићеним подручјима. Обављају се и послови промоције и развоја едукативних садржаја и сарадње са локалним становништвом.

Седиште стручне и чуварске службе сектора заштите природе је у Визиторском центру „Лудаш“ у Хајдукову, који је у функцији радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици и централна тачка за пријем посетилаца свих осталих заштићених подручја. Зграда је тек 2018. године добила Употребну дозволу – решење је издато од стране Покрајинског секретаријата за енергетику, грађевинарство и саобраћај.

Заједничке службе ЈП „Палић–Лудаш“ обављају опште послове (менаџмент, рачуноводство, набавке) са седиштем на Палићу.

Делатност Сектора заштите природе се суфинансира преко Фонда за животну средину Града Суботице и путем конкурса за суфинансирање од стране Републике, као и од сопствених прихода и прихода од накнада за коришћење заштићеног подручја. Едукативни и екотуристички програми су још у развоју, али због околности са изостанком ревизије просторног концепта заштите овог заштићеног подручја и појавом мигрантске кризе, активност стагнира.

У наредном десетогодишњем периоду, очекујемо да ће се планиране активност знатно теже реализовати, или се неће реализовати, због недовољног броја запослених сарадника, услед примене Закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему („Сл. Гласника РС“, бр. 103/2015), по ком је на снази забрана запошљавања у јавном сектору. Управљач више не располаже другим могућностима. Такође, претпоставка је да се током периода трајања пандемије заразне болести COVID-19 (Уредба о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести COVID-19 („Сл. гласник РС“, бр. 66/2020, 93/2020, 94/2020 и 100/2020) и Наредба Градског штаба за ванредне ситуације од 09.07.2020. године, већина активности која се односи на едукацију школске и предшколске популације, организовано окупљање, едукативне активности у ширем смислу – кампови са природњачким темама, вођење група и пријем посетилаца – неће реализовати, или ће се организовати у знатно мањем обиму. Посетиоци заштићеног подручја су дужни да се придржавају мера из Уредбе Владе Републике Србије и Наредбе Градског штаба за ванредне ситуације, али управљач није у могућности да у потпуности примењује мере, услед недовољног броја запослених, који би то контролисали.

Табела 1 Очекивани приходи по изворима финансирања у планском периоду (2022–2031.)
(без посебних пројеката)

Година	Управљач (ЈППД) (РСД)	%	Град Суботица	%	Надлежни Покрајински секретаријат	%	Надлежно Министарство	%	Укупно
2022.	2.227.526,00	42	1.235.850,00	23	0,00	0	1.823.300,00	34	5.286.676,00
2023.	2.227.526,00	42	1.235.850,00	23	0,00	0	1.803.300,00	34	5.266.676,00
2024.	2.227.526,00	42	1.235.850,00	23	0,00	0	1.803.300,00	34	5.266.676,00
2025.	2.787.502,47	38	1.235.850,00	17	0,00	0	3,249,323.53	45	7,266,676.00
2026.	2.227.526,00	42	1.235.850,00	23	0,00	0	1.803.300,00	34	5.266.676,00
2027.	2.227.526,00	42	1.235.850,00	23	0,00	0	1.803.300,00	34	5.266.676,00
2028.	2.227.526,00	42	1.235.850,00	23	0,00	0	1.803.300,00	34	5.266.676,00
2029.	2.227.526,00	42	1.235.850,00	23	0,00	0	1.803.300,00	34	5.266.676,00
2030.	2.227.526,00	42	1.235.850,00	23	0,00	0	1.803.300,00	34	5.266.676,00
2031.	2.227.526,00	42	1.235.850,00	23	0,00	0	1.803.300,00	34	5.266.676,00

Анализом финансијских извештаја у претходном планском периоду, можемо констатовати да не постоји конкретан тренд у финансирању активности на овом заштићеном подручју. У наредном планском периоду, очекујемо јаснији – стабилнији тренд финансирања активности предвиђених годишњим програмима управљања. Велика

непознаница су средства која очекујемо преко посебних пројеката из предприступних и приступних фондова ЕУ, који се односе на климатске промене, Natura 2000, као и друге фондове за успостављање и унапређење еколошке мреже.

Додатни проблеми:

1. Од 2016. године надлежни Покрајински секретаријат више не финансира активности управљача (сузбијање инвазивних врста биљака, мере активне заштите).
2. Нису јасни приоритети, односно, начин одлучивања финансирања активности управљача са стране надлежног Министарства (једне године се финансирају конкретне мере активне заштите, друге године не; код финансирања запослених стално се мења висина износа и број чувара који се финансира, а остали запослени се или не појављују, или са врло малим уделом – на основу висине износа које препоручује Министарство, итд.). Последњих година се, ипак, уочава извесна правилност код суфинансирања од стране Градске управе Суботица – програм заштите биодиверзитета, као и код суфинансирања од стране надлежног министарства – зарада за једног чувара заштићеног подручја, ревитализација заштићеног подручја, а одвајају се и средства за теренска возила управљача.
3. Од 2013. године постоји могућност за наплаћивање накнада за коришћење СРП „Селевењске пустаре“ на основу Одлуке о накнадама за коришћење заштићеног подручја Специјални резерват природе „Селевењске пуустаре“, али нису дефинисани законски алати и техничка/правна подршка за спровођење Одлуке, односно, Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Сл. гласник РС“, бр. 95/2018). Због свега наведеног, накнаде за коришћење заштићеног подручја не представљају стабилан извор финансирања, мада су за ово заштићено подручје изузетно значајне.

Од буџетских извора, у наредном планском периоду, најстабилније приходе очекујемо од Града Суботице кроз уговоре о реализацији конкретних активности (нпр. едукација–кампови, одржавање тршњака и зеленог појаса језера). Будући да се консултација у вези са буџетом са представницима Града Суботице одвија још средином претходне године, током планирања буџета Града, захваљујући том, износи суфинансирања за наредну годину су већ познати пре дефинисања годишњег програма за наредну годину, што је велика предност у односу на остале изворе.

Управљач остварује приходе кроз обављања делатности, наплаћивање накнада за коришћење заштићеног подручја и кроз донације и реализације пројеката (међународни пројекти, ЕУ програми прекограничне сарадње и сл.).

Посебни (потенцијални) пројекти нису приказани у финансијским извештајима због својих специфичности. У планском периоду Управљач планира да учествује у реализацији пројеката у склопу EU Interreg-IPA CBC HU–SRB програма, у случају да они и даље буду расписивани. Овим пројектима ће се финансирати истраживања на заштићеним подручјима и на деловима еколошке мреже које их повезују, опремање чуварске и стручне службе, стручно усавршавање запослених, реновирање објеката управљача, едукација и промоција заштићеног подручја.

Табела 2 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2022. ГОДИНУ
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
A.1. Чуварска служба	1,040,000.00	100,000.00	0.00	515,998.00	0.00	1,655,998.00
A.1.1. Бруто зараде чувара	720,000.00	0.00	0.00	182,687.00	0.00	902,687.00
A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	320,000.00	100,000.00	0.00	333,311.00	0.00	753,311.00
A.1.3. Набавке средстава рада (возило)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
A.2. Одржавање заштићеног подручја	618,400.00	0.00	620,100.00	816,178.00	0.00	2,054,678.00
A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	80,000.00	0.00	620,100.00	601,578.00	0.00	1,301,678.00
A.2.2. Обележавање заштићеног подручја	218,400.00	0.00	0.00	134,600.00	0.00	353,000.00
A.2.3. Управљање отпадом	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	279,000.00	0.00	679,000.00
A.3.1. Штампане промотивног материјала	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
A.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	30,000.00	0.00	30,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	85,000.00	0.00	0.00	139,000.00	0.00	224,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	30,000.00	0.00	430,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	1,658,400.00	184,250.00	935,850.00	1,611,176.00	0.00	4,389,676.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампане материјала намењеног посетиоцима	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
Укупно Б.0	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	88,900.00	0.00	0.00	38,100.00	0.00	127,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	50,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	175,000.00	0.00	175,000.00
Укупно Г.0	88,900.00	50,000.00	0.00	213,100.00	0.00	352,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	25,000.00	0.00	25,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	56,000.00	0.00	0.00	14,000.00	0.00	70,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	50,000.00	0.00	50,000.00
Укупно Е.0	56,000.00	0.00	0.00	89,000.00	0.00	145,000.00
Укупно планирани расходи	1,823,300.00	234,250.00	1,235,850.00	1,993,276.00	0.00	5,286,676.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	34.49	4.43	23.38	37.70	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	34.49					
Учешће сопствених прихода од делатности	4.43					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	23.38					
Учешће средстава накнада	37.70					
Остала средства	0.00					

Табела 3 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2023. ГОДИНУ
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
A.1. Чуварска служба	1,020,000.00	100,000.00	0.00	515,998.00	0.00	1,635,998.00
A.1.1. Бруто зараде чувара	720,000.00	0.00	0.00	182,687.00	0.00	902,687.00
A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	300,000.00	100,000.00	0.00	333,311.00	0.00	733,311.00
A.1.3. Набавке средстава рада (возило)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
A.2. Одржавање заштићеног подручја	618,400.00	0.00	620,100.00	816,178.00	0.00	2,054,678.00
A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	80,000.00	0.00	620,100.00	601,578.00	0.00	1,301,678.00
A.2.2. Обележавање заштићеног подручја	218,400.00	0.00	0.00	134,600.00	0.00	353,000.00
A.2.3. Управљање отпадом	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	279,000.00	0.00	679,000.00
A.3.1. Штампане промотивног материјала	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
A.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	30,000.00	0.00	30,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	85,000.00	0.00	0.00	139,000.00	0.00	224,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	30,000.00	0.00	430,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	1,638,400.00	184,250.00	935,850.00	1,611,176.00	0.00	4,369,676.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампане материјала намењеног посетиоцима	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
Укупно Б.0	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	88,900.00	0.00	0.00	38,100.00	0.00	127,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	50,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	175,000.00	0.00	175,000.00
Укупно Г.0	88,900.00	50,000.00	0.00	213,100.00	0.00	352,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	25,000.00	0.00	25,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	56,000.00	0.00	0.00	14,000.00	0.00	70,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	50,000.00	0.00	50,000.00
Укупно Е.0	56,000.00	0.00	0.00	89,000.00	0.00	145,000.00
Укупно планирани расходи	1,803,300.00	234,250.00	1,235,850.00	1,993,276.00	0.00	5,266,676.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	34.24	4.45	23.47	37.85	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	34.24					
Учешће сопствених прихода од делатности	4.45					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	23.47					
Учешће средстава накнада	37.85					
Остала средства	0.00					

Табела 4 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2024. ГОДИНУ
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
A.1. Чуварска служба	1,020,000.00	100,000.00	0.00	515,998.00	0.00	1,635,998.00
A.1.1. Бруто зараде чувара	720,000.00	0.00	0.00	182,687.00	0.00	902,687.00
A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	300,000.00	100,000.00	0.00	333,311.00	0.00	733,311.00
A.1.3. Набавке средстава рада (возило)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
A.2. Одржавање заштићеног подручја	618,400.00	0.00	620,100.00	816,178.00	0.00	2,054,678.00
A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	80,000.00	0.00	620,100.00	601,578.00	0.00	1,301,678.00
A.2.2. Обележавање заштићеног подручја	218,400.00	0.00	0.00	134,600.00	0.00	353,000.00
A.2.3. Управљање отпадом	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	279,000.00	0.00	679,000.00
A.3.1. Штампање промотивног материјала	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
A.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	30,000.00	0.00	30,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	85,000.00	0.00	0.00	139,000.00	0.00	224,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	30,000.00	0.00	430,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	1,638,400.00	184,250.00	935,850.00	1,611,176.00	0.00	4,369,676.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампане материјала намењеног посетиоцима	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
Укупно Б.0	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	88,900.00	0.00	0.00	38,100.00	0.00	127,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	50,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	175,000.00	0.00	175,000.00
Укупно Г.0	88,900.00	50,000.00	0.00	213,100.00	0.00	352,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	25,000.00	0.00	25,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	56,000.00	0.00	0.00	14,000.00	0.00	70,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	50,000.00	0.00	50,000.00
Укупно Е.0	56,000.00	0.00	0.00	89,000.00	0.00	145,000.00
Укупно планирани расходи	1,803,300.00	234,250.00	1,235,850.00	1,993,276.00	0.00	5,266,676.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	34.24	4.45	23.47	37.85	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	34.24					
Учешће сопствених прихода од делатности	4.45					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	23.47					
Учешће средстава накнада	37.85					
Остала средства	0.00					

Табела 5 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2025. ГОДИНУ
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
А.1. Чуварска служба	2,466,023.53	100,000.00	0.00	1,069,974.47	0.00	3,635,998.00
А.1.1. Бруто зараде чувара	720,000.00	0.00	0.00	182,687.00	0.00	902,687.00
А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	300,000.00	100,000.00	0.00	333,311.00	0.00	733,311.00
А.1.3. Набавке средстава рада (возило)	1,446,023.53	0.00	0.00	553,976.47	0.00	2,000,000.00
А.2. Одржавање заштићеног подручја	618,400.00	0.00	620,100.00	816,178.00	0.00	2,054,678.00
А.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	80,000.00	0.00	620,100.00	601,578.00	0.00	1,301,678.00
А.2.2. Обележавање заштићеног подручја	218,400.00	0.00	0.00	134,600.00	0.00	353,000.00
А.2.3. Управљање отпадом	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
А.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
А.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	279,000.00	0.00	679,000.00
А.3.1. Штампање промотивног материјала	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
А.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	30,000.00	0.00	30,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	85,000.00	0.00	0.00	139,000.00	0.00	224,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	30,000.00	0.00	430,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	3,084,423.53	184,250.00	935,850.00	2,165,152.47	0.00	6,369,676.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампане материјала намењеног посетиоцима	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
Укупно Б.0	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	88,900.00	0.00	0.00	38,100.00	0.00	127,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	50,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	175,000.00	0.00	175,000.00
Укупно Г.0	88,900.00	50,000.00	0.00	213,100.00	0.00	352,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	25,000.00	0.00	25,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	56,000.00	0.00	0.00	14,000.00	0.00	70,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	50,000.00	0.00	50,000.00
Укупно Е.0	56,000.00	0.00	0.00	89,000.00	0.00	145,000.00
Укупно планирани расходи	3,249,323.53	234,250.00	1,235,850.00	2,547,252.47	0.00	7,266,676.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	44.72	3.22	17.01	35.05	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	44.72					
Учешће сопствених прихода од делатности	3.22					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	17.01					
Учешће средстава накнада	35.05					
Остала средства	0.00					

Табела 6 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2026. ГОДИНУ
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
A.1. Чуварска служба	1,020,000.00	100,000.00	0.00	515,998.00	0.00	1,635,998.00
A.1.1. Бруто зараде чувара	720,000.00	0.00	0.00	182,687.00	0.00	902,687.00
A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	300,000.00	100,000.00	0.00	333,311.00	0.00	733,311.00
A.1.3. Набавке средстава рада (возило)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
A.2. Одржавање заштићеног подручја	618,400.00	0.00	620,100.00	816,178.00	0.00	2,054,678.00
A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	80,000.00	0.00	620,100.00	601,578.00	0.00	1,301,678.00
A.2.2. Обележавање заштићеног подручја	218,400.00	0.00	0.00	134,600.00	0.00	353,000.00
A.2.3. Управљање отпадом	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	279,000.00	0.00	679,000.00
A.3.1. Штампање промотивног материјала	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
A.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	30,000.00	0.00	30,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	85,000.00	0.00	0.00	139,000.00	0.00	224,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	30,000.00	0.00	430,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	1,638,400.00	184,250.00	935,850.00	1,611,176.00	0.00	4,369,676.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампање материјала намењеног посетиоцима	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
Укупно Б.0	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	88,900.00	0.00	0.00	38,100.00	0.00	127,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	50,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	175,000.00	0.00	175,000.00
Укупно Г.0	88,900.00	50,000.00	0.00	213,100.00	0.00	352,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	25,000.00	0.00	25,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	56,000.00	0.00	0.00	14,000.00	0.00	70,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	50,000.00	0.00	50,000.00
Укупно Е.0	56,000.00	0.00	0.00	89,000.00	0.00	145,000.00
Укупно планирани расходи	1,803,300.00	234,250.00	1,235,850.00	1,993,276.00	0.00	5,266,676.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	34.24	4.45	23.47	37.85	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	34.24					
Учешће сопствених прихода од делатности	4.45					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	23.47					
Учешће средстава накнада	37.85					
Остала средства	0.00					

Табела 7 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2027. ГОДИНУ
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
A.1. Чуварска служба	1,020,000.00	100,000.00	0.00	515,998.00	0.00	1,635,998.00
A.1.1. Бруто зараде чувара	720,000.00	0.00	0.00	182,687.00	0.00	902,687.00
A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	300,000.00	100,000.00	0.00	333,311.00	0.00	733,311.00
A.1.3. Набавке средстава рада (возило)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
A.2. Одржавање заштићеног подручја	618,400.00	0.00	620,100.00	816,178.00	0.00	2,054,678.00
A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	80,000.00	0.00	620,100.00	601,578.00	0.00	1,301,678.00
A.2.2. Обележавање заштићеног подручја	218,400.00	0.00	0.00	134,600.00	0.00	353,000.00
A.2.3. Управљање отпадом	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	279,000.00	0.00	679,000.00
A.3.1. Штампање промотивног материјала	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
A.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	30,000.00	0.00	30,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	85,000.00	0.00	0.00	139,000.00	0.00	224,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	30,000.00	0.00	430,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	1,638,400.00	184,250.00	935,850.00	1,611,176.00	0.00	4,369,676.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампане материјала намењеног посетиоцима	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
Укупно Б.0	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	88,900.00	0.00	0.00	38,100.00	0.00	127,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	50,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	175,000.00	0.00	175,000.00
Укупно Г.0	88,900.00	50,000.00	0.00	213,100.00	0.00	352,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	25,000.00	0.00	25,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	56,000.00	0.00	0.00	14,000.00	0.00	70,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	50,000.00	0.00	50,000.00
Укупно Е.0	56,000.00	0.00	0.00	89,000.00	0.00	145,000.00
Укупно планирани расходи	1,803,300.00	234,250.00	1,235,850.00	1,993,276.00	0.00	5,266,676.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	34.24	4.45	23.47	37.85	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	34.24					
Учешће сопствених прихода од делатности	4.45					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	23.47					
Учешће средстава накнада	37.85					
Остала средства	0.00					

Табела 8 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2028. ГОДИНУ
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
A.1. Чуварска служба	1,020,000.00	100,000.00	0.00	515,998.00	0.00	1,635,998.00
A.1.1. Бруто зараде чувара	720,000.00	0.00	0.00	182,687.00	0.00	902,687.00
A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	300,000.00	100,000.00	0.00	333,311.00	0.00	733,311.00
A.1.3. Набавке средстава рада (возило)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
A.2. Одржавање заштићеног подручја	618,400.00	0.00	620,100.00	816,178.00	0.00	2,054,678.00
A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	80,000.00	0.00	620,100.00	601,578.00	0.00	1,301,678.00
A.2.2. Обележавање заштићеног подручја	218,400.00	0.00	0.00	134,600.00	0.00	353,000.00
A.2.3. Управљање отпадом	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	279,000.00	0.00	679,000.00
A.3.1. Штампање промотивног материјала	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
A.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	30,000.00	0.00	30,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	85,000.00	0.00	0.00	139,000.00	0.00	224,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	30,000.00	0.00	430,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	1,638,400.00	184,250.00	935,850.00	1,611,176.00	0.00	4,369,676.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампане материјала намењеног посетиоцима	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
Укупно Б.0	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	88,900.00	0.00	0.00	38,100.00	0.00	127,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	50,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	175,000.00	0.00	175,000.00
Укупно Г.0	88,900.00	50,000.00	0.00	213,100.00	0.00	352,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	25,000.00	0.00	25,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	56,000.00	0.00	0.00	14,000.00	0.00	70,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	50,000.00	0.00	50,000.00
Укупно Е.0	56,000.00	0.00	0.00	89,000.00	0.00	145,000.00
Укупно планирани расходи	1,803,300.00	234,250.00	1,235,850.00	1,993,276.00	0.00	5,266,676.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	34.24	4.45	23.47	37.85	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	34.24					
Учешће сопствених прихода од делатности	4.45					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	23.47					
Учешће средстава накнада	37.85					
Остала средства	0.00					

Табела 9 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2029. ГОДИНУ
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
А.1. Чуварска служба	1,020,000.00	100,000.00	0.00	515,998.00	0.00	1,635,998.00
А.1.1. Бруто зараде чувара	720,000.00	0.00	0.00	182,687.00	0.00	902,687.00
А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	300,000.00	100,000.00	0.00	333,311.00	0.00	733,311.00
А.1.3. Набавке средстава рада (возило)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
А.2. Одржавање заштићеног подручја	618,400.00	0.00	620,100.00	816,178.00	0.00	2,054,678.00
А.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	80,000.00	0.00	620,100.00	601,578.00	0.00	1,301,678.00
А.2.2. Обележавање заштићеног подручја	218,400.00	0.00	0.00	134,600.00	0.00	353,000.00
А.2.3. Управљање отпадом	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
А.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
А.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	279,000.00	0.00	679,000.00
А.3.1. Штампање промотивног материјала	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
А.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	30,000.00	0.00	30,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	85,000.00	0.00	0.00	139,000.00	0.00	224,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	30,000.00	0.00	430,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	1,638,400.00	184,250.00	935,850.00	1,611,176.00	0.00	4,369,676.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампане материјала намењеног посетиоцима	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
Укупно Б.0	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	88,900.00	0.00	0.00	38,100.00	0.00	127,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	50,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	175,000.00	0.00	175,000.00
Укупно Г.0	88,900.00	50,000.00	0.00	213,100.00	0.00	352,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0,00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	25,000.00	0.00	25,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	56,000.00	0.00	0.00	14,000.00	0.00	70,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	50,000.00	0.00	50,000.00
Укупно Е.0	56,000.00	0.00	0.00	89,000.00	0.00	145,000.00
Укупно планирани расходи	1,803,300.00	234,250.00	1,235,850.00	1,993,276.00	0.00	5,266,676.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	34.24	4.45	23.47	37.85	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	34.24					
Учешће сопствених прихода од делатности	4.45					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	23.47					
Учешће средстава накнада	37.85					
Остала средства	0.00					

Табела 10 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2030. ГОДИНУ
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
A.1. Чуварска служба	1,020,000.00	100,000.00	0.00	515,998.00	0.00	1,635,998.00
A.1.1. Бруто зараде чувара	720,000.00	0.00	0.00	182,687.00	0.00	902,687.00
A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	300,000.00	100,000.00	0.00	333,311.00	0.00	733,311.00
A.1.3. Набавке средстава рада (возило)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
A.2. Одржавање заштићеног подручја	618,400.00	0.00	620,100.00	816,178.00	0.00	2,054,678.00
A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	80,000.00	0.00	620,100.00	601,578.00	0.00	1,301,678.00
A.2.2. Обележавање заштићеног подручја	218,400.00	0.00	0.00	134,600.00	0.00	353,000.00
A.2.3. Управљање отпадом	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	279,000.00	0.00	679,000.00
A.3.1. Штампање промотивног материјала	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
A.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	30,000.00	0.00	30,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	85,000.00	0.00	0.00	139,000.00	0.00	224,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	30,000.00	0.00	430,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	1,638,400.00	184,250.00	935,850.00	1,611,176.00	0.00	4,369,676.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампане материјала намењеног посетиоцима	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
Укупно Б.0	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	88,900.00	0.00	0.00	38,100.00	0.00	127,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	50,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	175,000.00	0.00	175,000.00
Укупно Г.0	88,900.00	50,000.00	0.00	213,100.00	0.00	352,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0,00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	25,000.00	0.00	25,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	56,000.00	0.00	0.00	14,000.00	0.00	70,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	50,000.00	0.00	50,000.00
Укупно Е.0	56,000.00	0.00	0.00	89,000.00	0.00	145,000.00
Укупно планирани расходи	1,803,300.00	234,250.00	1,235,850.00	1,993,276.00	0.00	5,266,676.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	34.24	4.45	23.47	37.85	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	34.24					
Учешће сопствених прихода од делатности	4.45					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	23.47					
Учешће средстава накнада	37.85					
Остала средства	0.00					

Табела 11 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2031. ГОДИНУ
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
A.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
A.1. Чуварска служба	1,020,000.00	100,000.00	0.00	515,998.00	0.00	1,635,998.00
A.1.1. Бруто зараде чувара	720,000.00	0.00	0.00	182,687.00	0.00	902,687.00
A.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	300,000.00	100,000.00	0.00	333,311.00	0.00	733,311.00
A.1.3. Набавке средстава рада (возило)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
A.2. Одржавање заштићеног подручја	618,400.00	0.00	620,100.00	816,178.00	0.00	2,054,678.00
A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	80,000.00	0.00	620,100.00	601,578.00	0.00	1,301,678.00
A.2.2. Обележавање заштићеног подручја	218,400.00	0.00	0.00	134,600.00	0.00	353,000.00
A.2.3. Управљање отпадом	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	160,000.00	0.00	0.00	40,000.00	0.00	200,000.00
A.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	279,000.00	0.00	679,000.00
A.3.1. Штампање промотивног материјала	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
A.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	30,000.00	0.00	30,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	85,000.00	0.00	0.00	139,000.00	0.00	224,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	84,250.00	315,750.00	30,000.00	0.00	430,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	1,638,400.00	184,250.00	935,850.00	1,611,176.00	0.00	4,369,676.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампане материјала намењеног посетиоцима	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
Укупно Б.0	20,000.00	0.00	0.00	80,000.00	0.00	100,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	88,900.00	0.00	0.00	38,100.00	0.00	127,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	50,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	175,000.00	0.00	175,000.00
Укупно Г.0	88,900.00	50,000.00	0.00	213,100.00	0.00	352,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	300,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	25,000.00	0.00	25,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	56,000.00	0.00	0.00	14,000.00	0.00	70,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	50,000.00	0.00	50,000.00
Укупно Е.0	56,000.00	0.00	0.00	89,000.00	0.00	145,000.00
Укупно планирани расходи	1,803,300.00	234,250.00	1,235,850.00	1,993,276.00	0.00	5,266,676.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	34.24	4.45	23.47	37.85	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	34.24					
Учешће сопствених прихода од делатности	4.45					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	23.47					
Учешће средстава накнада	37.85					
Остала средства	0.00					

Табела 12 ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА ПЕРИОД 2022-2031.
Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП „Селевењске пустаре“

	Буџет РС	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Укупно
А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
А.1. Чуварска служба	11,666,023.53	1,000,000.00	0.00	5,713,956.47	0.00	18,379,980.00
А.1.1. Бруто зараде чувара	7,200,000.00	0.00	0.00	1,826,870.00	0.00	9,026,870.00
А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аутомобила, радна одећа и обућа – комплет униформа, гумене чизме и неопренски комбинезон, гуме за теренско возило, ранчеви за чуваре)	3,020,000.00	1,000,000.00	0.00	3,333,110.00	0.00	7,353,110.00
А.1.3. Набавке средстава рада (чамац и електромотора са акумулатором)	1,446,023.53	0.00	0.00	553,976.47	0.00	2,000,000.00
А.2. Одржавање заштићеног подручја	6,184,000.00	0.00	6,201,000.00	8,161,780.00	0.00	20,546,780.00
А.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда докумената, програма, пројеката, сарадња са становништвом, институцијама и др.)	800,000.00	0.00	6,201,000.00	6,015,780.00	0.00	13,016,780.00
А.2.2. Обележавање заштићеног подручја	2,184,000.00	0.00	0.00	1,346,000.00	0.00	3,530,000.00
А.2.3. Управљање отпадом	1,600,000.00	0.00	0.00	400,000.00	0.00	2,000,000.00
А.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	1,600,000.00	0.00	0.00	400,000.00	0.00	2,000,000.00
А.3. Презентација заштићеног подручја	0.00	842,500.00	3,157,500.00	2,790,000.00	0.00	6,790,000.00
А.3.1. Штампање промотивног материјала	200,000.00	0.00	0.00	800,000.00	0.00	1,000,000.00
А.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00	0.00	0.00	300,000.00	0.00	300,000.00

А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	850,000.00	0.00	0.00	1,390,000.00	0.00	2,240,000.00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0.00	842,500.00	3,157,500.00	300,000.00	0.00	4,300,000.00
А.3.5. Брендирање - установљивање заштитног знака подручја	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно А.0	17,850,023.53	1,842,500.00	9,358,500.00	16,665,736.47	0.00	45,716,760.00
Б.0. Управљање посетиоцима						
Б.1. Изградња улазних станица	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б.4. Штампање материјала намењеног посетиоцима	200,000.00	0.00	0.00	800,000.00	0.00	1,000,000.00
Укупно Б.0	200,000.00	0.00	0.00	800,000.00	0.00	1,000,000.00
В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
В.2. Накнада за нанету штету	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно В.0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
Г.1. Мониторинг	889,000.00	0.00	0.00	381,000.00	0.00	1,270,000.00
Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Г.3. Рекултивација	0.00	500,000.00	0.00	0.00	0.00	500,000.00
Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0.00	0.00	0.00	1,750,000.00	0.00	1,750,000.00
Укупно Г.0	889,000.00	500,000.00	0.00	2,131,000.00	0.00	3,520,000.00
Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова, плана препарцелације и друге планске документације	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0.00	0.00	3,000,000.00	0.00	0.00	3,000,000.00
Д.8. Пројекти и програми у области управљања водама	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Укупно Д.0	0.00	0.00	3,000,000.00	0.00	0.00	3,000,000.00
Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др.)	0.00	0.00	0.00	250,000.00	0.00	250,000.00
Е.2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине	560,000.00	0.00	0.00	140,000.00	0.00	680,000.00
Е.3. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима	0.00	0.00	0.00	500,000.00	0.00	595,000.00
Укупно Е.0	560,000.00	0.00	0.00	890,000.00	0.00	6,571,676.00
Укупно планирани расходи	19,499,023.53	2,342,500.00	12,358,500.00	20,486,736.47	0.00	54,686,760.00
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ РАСХОДИМА У %	35.66	4.28	22.60	37.46	0.00	100.00
Учешће Буџета Републике Србије, МЗЖС	35.66					
Учешће сопствених прихода од делатности	4.28					
Учешће Буџета јединице локалне самоуправе	22.60					
Учешће средстава накнада	37.46					
Остала средства	0.00					

Прилози

1. Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица:
Подаци о непокретним културним добрима и евидентираним добрима под претходном заштитом на простору Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“
2. Водни услови за израду Плана управљања заштићеним подручјем Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ за период 2022 – 2031 –
Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство